

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE JA KIRJANDUSE ÕPETAJA ÕPPEKAVA

Mariliis Põder

NOORTE KEELEHOIAKUD TEISMELISTE SUULISE KEELE KORPUSE
ANDMETEL

Magistritöö

Juhendaja Virve-Anneli Vihman (PhD)

Kaasjuhendaja Kristel Algvere (MA)

TARTU 2026

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud, lähtudes Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna lõputöö nõuetest, ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega, sealhulgas on järgitud teaduseetika põhimõtteid.

Mariliis Põder

Lühikokkuvõte

Magistritöö annab suulise keelekorpuse andmetele tuginedes ülevaate sellest, kas ja kuidas noored isealgatuslikult keeleteemasid käsitlevad ning mida keelest räägivad. Erinevalt varem läbi viidud uuringutest analüüsiti selles magistritöös noorte omavahelisi spontaanse suhtluse vestlusi, mis ei olnud mõjutatud etteantud küsimustest.

Töö uurimismaterjal pärineb Eesti teismeliste keele ehk TeKE korpusest ja uurimismeetodina rakendati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Pärast näidete kodeerimist ja tähenduslike tekstiosade leidmist jaotati need kolme peakategooriasse: suhtumine eesti keelde, suhtumine inglise keelde ja keele-eelistused, millest kahte esimesse tekkis 2 ning kolmandasse 3 alakategooriat.

Analüüsi tulemused näitavad, et teismelised räägivad eesti keelest positiivselt ja väärtustavalt, samas peetakse emakeelt raskeks ning suhtutakse oma keeleoskusse ebakindlalt. Selgus, et noorte suhtumist eesti keelde ei saa vaadata ilma nende inglise keelde suhtumist analüüsimata. Teismelised on teadlikud, et inglise keel on maailmas ja nende endi suhtlusringkondades laialt levinud, samas ei pea paljud oma formaalse inglise keele oskust kuigi heaks. Enamasti kõrvutavadki noored eesti ning inglise keelt. Kuigi inglise keel ja ingliskeelsed väljendid on aastate jooksul eesti keele kõrval väga olulisele kohale tõusnud, ei ole noored emakeelest võõrdumas. Vastupidi – keeleteemadel räägitakse, arutletakse ja enda soovil leitakse ingliskeelsetele fraasidele emakeelsed vasted.

Võtmesõnad: keelehoiakud, suhtumine keeltesse, keele-eelistused, noored, eesti keel

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Teoreetiline ülevaade	7
1.1. Keelehoiakud.....	7
1.2. Noortekeel digiajastul	8
1.3. Inglise keele roll teise emakeelega noorte elus	11
1.4. Eesti noorte suhtumine emakeelde: varasemad uuringud	13
2. Andmeanalüüs.....	16
2.1. Korpusandmed	16
2.2. Analüüsimeetod.....	16
3. Tulemused.....	18
3.1. Suhtumine eesti keelde.....	18
3.1.1. Positiivne ja väärtustav suhtumine eesti keelde	18
3.1.2. Ebakindel suhtumine eesti keelde ja selle oskamisse.....	20
3.2. Suhtumine inglise keelde	24
3.2.1. Inglise keele laialdane kasutus	24
3.2.2. Inglise keele oskuse piirangud.....	25
3.3. Keele-eelistused	26
3.3.1. Eesti keele eelistamine.....	27
3.3.2. Inglise keele eelistamine.....	29
3.3.3. Inglisekeelse sõna meenumine enne eestikeelset	30
4. Arutelu	36
4.1. Mida ning kuidas noored omavahelistes vestlustes (ema)keelest räägivad?.....	36
4.2. Kuidas suhtuvad noored keeltesse?.....	37
5. Kokkuvõte.....	40
6. Summary	42
Kasutatud kirjandus	44

Sissejuhatus

Tänapäeval levib palju arvamusi selle kohta, kuidas noored keelde suhtuvad. Noorte keelekasutus on pideva tähelepanu all: arutatakse nii nende keelepädevuste kui ka rohke inglise keele kasutuse üle (Aasa jt 2022), samas on ka noored ise oma keelekasutuse kohta arvamust avaldanud (Aimsalu 2018; Salekešina 2021). Valdavalt negatiivse alatooniga hoiakud põhinevad inimeste isiklikel tähelepanekutel, mis põhjustab muret eesti keele tuleviku pärast. Tartu Ülikooli teismeliste keele uurimiserühm on leidnud, et kuigi teismeliste keelepruugis võib näha tugevat inglise keele mõju, on seal ka palju loomingulisust. (Aasa jt 2022) 2019. aasta saates „Otse Postimehest” ütles toonane Eesti Keele Instituudi direktor Tõnu Tender, et eesti keele tervis on väga hea, kuid teatud valdkondades esineb keele alavääristamist ja äraandmist. Vahel eelistatakse kasutada teistest keeltest pärit väljendeid, kuigi meie enda keeles on kõik võimalused olemas. (Ruusaa 2019) Keeleteadlaste sõnul on hakatud noorte eesti keele sõnavaras täheldama muutusi, ollakse avatud uutele suundadele ja trendidele. Tartu Ülikooli psühholingvistika kaasprofessor Virve Vihman on intervjuus öelnud, et noorte suhtumine eesti keelde on huvitav – emakeelt ei peeta halvaks, pigem suhtutakse sellesse kui mõnusesse kodukootud asja. (Potisepp 2021)

Eestis on läbi viidud mitmeid uuringuid noortekeele ja keelehoiakute osas. 1998. aastal viisid Kaivapalu ja Muikku-Werner (1999) 94 eesti ning soome keskkooli- ja üliõpilase seas läbi küsitluse, et analüüsida noorte keelekasutust, -teadlikkust ja suhtumist emakeelde. 2003. aastal viisid Martin Ehala ja Katrin Niglas kooliõpilaste hulgas läbi uuringu, mille eesmärk oli kaardistada hoiakuid, mis võivad mõjutada noorte keelevalikuid olukordades, kus tuleb valida eesti ja inglise keele vahel, sama metoodika alusel viidi 2011. aastal läbi uus uuring (Ehala & Tammemägi 2011). 2017. aastal küsitleti Haridus- ja Teadusministeeriumi algatusel eesti inimesi ühe eesmärgiga välja selgitada eestlaste arvamus eesti keele eelistamise ja väärtustamise kohta. Tulemuste aruandes oli antud ülevaade ka 15–24-aastaste noorte vastustest. (Turu-uuringute AS 2017) Eesti noorte keelekasutuse kohta käivate uuringute põhiosa moodustavad enamasti üliõpilaste kirjutatud seminari- ja lõputööd, mille käigus on keeleandmeid kogutud küsimustike ehk otsese lähenemise abil (Praakli 2022: 1014).

Magistritöö eesmärk on suulise keelekorpuse andmetele tuginedes välja selgitada, kas ja milliseid keelehoiakuid noored väljendavad ning kuidas omavahel otseses suhtluses keelest räägivad. „Teismeliste Keel Eestis“ (TeKE) projekti raames kogutud andmed ei ole mõjutatud etteantud küsimustest, täiskasvanutest ning nende ootustest ega ühiskonnas levivatest arvamustest, kuidas noored keelde suhtuvad. Keelekorpus kajastab noorte omavahelise

spontaanse suhtluse keelt nii suulistes kui ka kirjalikes vestlustes (Mandel jt 2022: 18) ning seega võiks peegeldada vahetumalt nende arvamusi ja hoiakuid. Magistritöös otsitakse vastust uurimisküsimustele:

1. Kas noored räägivad omavahelistes vestlustes (ema)keelest ja kui, siis mida ning kuidas?
2. Kuidas väljendavad noored oma suhtumist keelde?

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Keelehoiakud

Keelehoiakuid vaadeldakse kui teoreetilisi ja abstraktseid kontseptsioone, mis on meie ajus ning mida ei saa seetõttu kergesti mõõta ja jälgida (Wöckinger 2010: 19). Neid on selgitatud nii üksikisiku tasemel kui ka rühmadevaheliste protsesside, nagu sotsiaalse kategoriseerimise ning stereotüüpide kaudu. Kuulajad tuginevad kõnelejate sotsiaalsesse gruppi paigutamisel sageli keeleliste vihjetele. See sotsiaalne kategoriseerimisprotsess aktiveerib stereotüüpe, mida kuulajad kasutavad kõnelejate hindamiseks. (Dragojevic 2019: 158) Keelehoiakuid on sotsiolingvistikas põhjalikult uuritud nende tähtsa rolli tõttu identiteedi loomisel ja keele säilitamisel, lisaks kahe- ning mitmekeelsuses, keeleplaneerimises ja -poliitikas (Li & Wei 2022: 3324). Keelehoiakuid on pikka aega peetud kognitiivsete, afektiivsete ning käitumuslike komponentide triaadiks (Garrett 2010: 23).

Keelehoiakute uurimine tegeleb sotsiaalsete tähendustega, mida inimesed keelele ja selle kasutajatele omistavad. Keelehoiakute sotsiaalteaduslik uurimine on juurdunud sotsiaalpsühholoogiasse ning seda on tehtud pikka aega. Sotsiaalpsühholoogid on üldiselt nõus, et hoiak on hindav reaktsioon objektile. Selle seisukohaga kooskõlas defineeritakse keelehoiakuid kui hindavaid reaktsioone keelele. (Dragojevic jt 2021: 60–61) Keelelist hoiakut saab ka defineerida kui arvamust või arusaamu keelest, olgu need siis meeldivad või mitte (Amin 2020: 29). Keelehoiakute uurimine on suures osas olnud hindavate uskumuste uurimine. Keele kohta käivaid uskumusi saab jagada kahte põhikategooriasse: uskumused erinevate keelevormide kohta ja uskumused erinevate keelevormide kõnelejate kohta. Inimeste uskumused keele ning kõnelejate kohta on omavahel tihedalt seotud. (Dragojevic jt 2021: 61–62)

Teadlased on kasutanud erinevaid lähenemisviise, mis võimaldavad meil hoiakuid uurida (Wöckinger 2010: 19). Keelehoiakuid on hinnatud mitmekesiste meetoditega (Li & Wei 2022: 3324) ja uuritud nii otseselt, kaudselt kui ka ühiskondlike ilmingute kaudu. Kui vaadata laiemat keelehoiakute uuringute spektrit, on otsene lähenemine olnud ilmselt kõige domineerivam paradigma. Küsimustikud, intervjuud ja otseste küsimustega küsitlused on olnud levinud vahendid keelehoiakute mõõtmiseks. Keelehoiakute uuringutes on levinud muster olnud korduvate teemade tuvastamine kvalitatiivsetes andmetes ja seejärel kvantitatiivne etapp, näiteks töötades välja nende teemade ümber väidete kogumeid ja paludes vastajatel näidata, kui suurel määral nad nendega nõustuvad või ei nõustu Likerti skaalade abil

(Garrett 2010), mis on mugavuse ning osalejate kättesaadavuse tõttu keelehoiakute uuringutes populaarsed (Li & Wei 2022: 3324). Otsese lähenemise puhul küsitakse uuritavatelt nende keelehoiakute kohta küsimusi, tavaliselt küsitluste või intervjuude kaudu (Dragojevic jt 2021: 62). Otsese lähenemisviisi eelised on otsesus (uurijad saavad küsimustele otseseid vastuseid, selle asemel, et teha järeldusi, mis ei pruugi tegelikkust kajastada), anonüümsus, vastuste ühetaolisus ja ajaline paindlikkus. Samas on oht saada selgitusi ja painutatud vastuseid, mis ei vasta inimeste reaalsusele. (Satraki 2019: 101)

Kaudne lähenemisviis hõlmab samuti vastajatelt nende keelehoiakute kohta teabe kogumist, kuid varjatumal viisil (näiteks kuulatakse helisalvestatud hääli erinevatest keelevariantidest ja hinnatakse neist igaüht hindavate tunnuste skaala, avatud küsimuste või muude meetodite abil). Ühiskondlike ilmingute kaudu keelehoiakute kaudse uurimise puhul ei paluta osalejatel oma keelehoiakute kohta aru anda. Selle asemel tegelevad teadlased otsese vaatlusega või analüüsivad olemasolevaid keelehoiakute „artifakte“, et järeldada keelehoiakuid. Näiteks kasutatakse etnograafilist, diskursuse- või sisuanalüüsi meetodit. (Dragojevic jt 2021: 62)

Suhtumist keelde on pikka aega peetud keele õppimise ja õpetamise protsessi oluliseks teguriks (Saeed jt 2014: 42). Õpilase keelehoiakut võib seletada neljaastmelise kujunemisega. Esimene samm on kognitiivne protsess: õpilane tajub ning arendab keele kontseptsiooni. Seejärel toimub afektiivne protsess: õpilane arendab teatud tundeid vastusena oma arusaamadele keelest. Järgmine samm on nende tunnete hindamine. Lõpuks tõlgitakse hinnangud teatud käitumisviisideks. (Li & Wei 2022: 3326) Keelehoiakud mõjutavad keele õppimist ja säilitamist ning keelevalikuid sotsiaalsetes situatsioonides (Dragojevic jt 2021: 67). Keelelised hoiakud saavad keele elujõudu suurendada (Amin 2020: 29).

Magistritöös kasutatakse keelehoiakute uurimiseks kaudset uurimist ühiskondlike ilmingute kaudu, mille puhul ei anna noored oma keelehoiakute kohta aru, vaid uurija analüüsib olemasolevaid andmeid (noorte omavahelisi vestlusi), et teha järeldusi nende keelehoiakute kohta.

1.2. Noortekeel digiajastul

Noorsootöö seaduse (2010) järgi on noor seitsme kuni kahekümne kuue aastane isik. Noorukiiga on oluline eluetapp, mil lapsed otsivad iseseisvust, loovad oma identiteeti ja väärtustavad üha enam eakaaslastega suhtlemist. Sotsiaalsed suhted on identiteedi kujunemise aluseks ning teismelistele omane keel mängib sotsiaalse kuuluvuse kujunemisel olulist rolli.

(Gray, Romaniuk & Daraganova 2017: 47) Seevastu võimetus kasutada sobivat eakaaslaste keelt võib takistada aktsepteerimist, rõhutades keelevaliku olulisust sotsiaalsete suhete loomisel ja säilitamisel (Durkin & Conti-Ramsden: 1442). Kuna noorukid püüavad luua ja kaitsta grupisest identiteeti, loovad nad pidevalt uuenduslikke keelelisi vorme, mis eristavad neid teistest põlvkondadest ja loovad ühenduse oma grupi liikmetega (Roels, De Latte & Enghels 2021: 1–2). Magistritöös on analüüsitud 9–18-aastaste omavahelisi vestlusi, mistõttu defineeritakse töö raames noortena just sellesse vanusegruppi jäävaid inimesi.

Viimastel aastakümnetel on noortekeel muutunud üheks eelistatud uurimisvaldkonnaks sotsiolingvistikas mitte ainult oma mittenormatiivse olemuse tõttu, vaid keelemuutuste kiirendamise pärast (Roels, De Latte & Enghels 2021: 1). Digiajastu on väga palju muutnud noorte suhtlemisviisi ja toonud kaasa muutusi keele arengus (Riani & Syafryadin 2024: 38) ning kasutuses (Paoleti & Mujahidah 2025: 9). Nagu täiskasvanutel, nii on ka tänapäeva noortel olnud juba varakult juurdepääs arvutitele ja nad kannavad kõikjal kaasas mobiiltelefone (Turner jt 2014: 159). Need tehnoloogia ja sotsiaalmeedia keskel üles kasvanud rühmad kasutavad keelt, mis peegeldab nende kogemusi, identiteeti ja digitaalseid platvorme, mida nad sageli külastavad. Noorte seotus tehnoloogiaga on võimaldanud kiiremat keelelist innovatsiooni ja kohanemist, kusjuures noorem põlvkond nihutab piire nii ametlikus kui ka mitteametlikus keelekeskkonnas. (Paoleti & Mujahidah 2025: 9–10) „Digitaalsete põliselanikena“, kes on sündinud pärast 1990. aastat, mistõttu on neil digimaailmas toimetulekuks sünnijärgne valmisolek, sest digimaailm oli juba siis igapäevaelu osa, (Mäeots 2019) on nad keelelise innovatsiooni valdkonnas teerajajad. Noored arendavad uut sõnavara ja suhtlusviise, mis peegeldavad nende üha digitaalsemat elu (Riani & Syafryadin 2024: 38).

21. sajandil on toimunud mitmeid olulisi sotsiaal-kultuurilisi muutusi, mis on kahtlemata avaldanud mõju ka keeltele (Roels, De Latte & Enghels 2021: 1). Digikeel (*computer-mediated communication*) on digitaalselt kirjutatud keelevariant, mida kasutavad eriti noored mitteametlikus suhtluses uue meedia vahendusel ning mida iseloomustavad suuremal või vähemal määral kõrvalekalded standardkeele normidest (nt õigekiri, grammatika, kirjavahemärgid) (Verheijen 2017: 73). Slängi kasutamine digiajastul ei ole mitte ainult sotsiaalne, vaid ka kultuuriline nähtus, kus keel kohandub vastavalt tehnoloogia, identiteedi ja globaalse ühenduvuse kiiretele muutustele. Digitaalsete suhtlusvahendite esiletõus on muutnud suhtluspraktikaid ja sotsiaalset käitumist. (Paoleti & Mujahidah 2025: 10) Olgugi et magistritöös ei ole digikeelt analüüsitud, siis selle olemasolu ja noorte tihe digikeele kasutamine võib mõjutada nii nende suulise keele kasutust kui ka hoiakuid.

Üks praeguse aja verstaposte on sotsiaalmeedia (nt Instagram, Twitter, Facebook ja TikTok) ning voogedastusteenuste (nt Netflix, Youtube) laienemine (Roels, De Latte & Enghels 2021: 1). Sotsiaalmeedia on hakanud noorte seas kujunema keeleinnovatsiooni peamiseks edasivijaks (Riani & Syafryadin 2024: 39) ja nooremate põlvkondade suhtlusstiilide ning keelevalikute kujundamisel on oluline roll suunamudijatel ning üha suureneva levimusega digitaalsetel turundusstrateegiatel (Paoleti & Mujahidah 2025: 10).

Sotsiaalmeedia kiire levik on toonud kaasa ainulaadse digitaalse suhtluse vormi, mida iseloomustab lühidus, otsekoheus ja loomingulisus. Teismelised, kes on üks suurimaid sotsiaalmeedia kasutajate demograafilisi rühmi, puutuvad pidevalt kokku erinevate keelevormide ja trendidega erinevatest kultuuridest. (Yusuf, Syamsinar & Simpuluh 2025: 330) Suhtlusmustrid on muutunud: uute sõnade kiire omaksvõtt, keele mänguline käsitlemine, multimodaalsed väljendid tekstides, piltides ja videotes. Noored loovad ja rikuvad regulaarselt keelereegleid. Leiutatakse terminoloogiat, mis levib eakaaslaste võrgustikes enneolematu kiirusega. (Riani & Syafryadin 2024: 39) Võime kiiresti uusi väljendeid, slängi ja lühendeid omaks võtta ja kohandada on saanud noorte veebisuhtluse tunnusjooneks. Sotsiaalmeediast on saanud lahutamatu osa teismeliste igapäevaelust. (Yusuf, Syamsinar & Simpuluh 2025: 330–331)

Põlvkondadevahelised keelelised erinevused on viimastel aastatel kasvanud palju suuremaks ja lapsevanematel ning õpetajatel on üha raskem teismeliste suhtlusmeetodeid mõista ja nendega samastuda (Riani & Syafryadin 2024: 39). Sotsiaalmeediaplatvormid pakuvad teismelistele ruumi eneseväljenduseks ning suhtlemiseks, sageli mitteametliku ja kiire sõnumivahetuse kaudu. Seetõttu on kasvanud huvi sotsiaalmeedia mõju keelekasutusele, eriti teismeliste seas, kelle keeleoskus alles areneb. Sotsiaalmeedia mõju keelekasutusele võib ühelt poolt suurendada loovust ja pakkuda teismelistele platvormi eneseväljenduseks uuenduslikel viisidel. Teisest küljest võivad need muutused kaasa aidata formaalsete keeleoskuste langusele, kuna teismelised harjuvad juhuslike ja lühendatud suhtlusvormidega. Mittestandardsete keelevormide sage kasutamine võib takistada noorte oskust ametlikult kirjutada või akadeemilises keskkonnas korrektset grammatikat kasutada. (Yusuf, Syamsinar & Simpuluh 2025: 330–331) Paljude vanema generatsiooni inimeste arvates rikub ja hävitab kiirsõnumite saatmine keelt (Verheijen 2017: 74) ning noorte kirjaoskust, sest loob ja süvendab ebasoovitavaid lugemis- ja kirjutamisharjumusi ning kuna sellele omane madal kõnekeelne väljenduslaad kahjustab õpilaste võimet kasutada tavapäraseid, formaalseid kirjanduslikke oskusi (Craig 2003: 118). Teadlased uurivad noortekeelt ja sageli on need hirmud ühiskonnas teadustulemustega vastuolus – noortekeeles on valdav loomingulisus, mitte keeleoskuste

kadumine. Magistritöö autori arvates lähenevad noored emakeelele mänguliselt ja toovad kaasa keelelisi uuendusi, mis ei pruugi tingimata ohustada keele kestlikkust, vaid hoopis panustada selle mitmekesisusse. Õpetajate jaoks võib noorema põlvkonna slängi mõistmine olla sillaks õpilastega tõhusa ühenduse loomiseks, käsitledes samal ajal ka võimalikke puudusi, näiteks formaalsete keeleoskuste halvenemist (Paoletti & Mujahidah 2025: 10).

Euroopas ja mujal maailmas on läbi viidud erinevaid sellekohaseid uurimusi. Näiteks selleks, et teha kindlaks, kuidas Hollandi noorte keelekasutus internetis erineb hollandi kirjakeelest, viis Verheijen (2017) läbi analüüsi, mis hõlmas kahe vanusegrupi (12–17-aastased noorukid ja 18–23-aastased noored täiskasvanud) digitaalsete tekstide (tekstisõnumid, kiirsõnumid ehk Messengeri ja WhatsAppi sõnumid, säutsud). Analüüsiks valiti kirjutatud tekstid olemasolevast hollandi kirjakeele referentskorpusest SoNaR, lisaks koguti tekste WhatsAppist. Korpusuuringu tulemused näitasid, et Hollandi noorte sotsiaalmeedias kasutatav suhtlemise keel erineb tõepoolest standardsest hollandi keelest. Internetikeeles on kõrvalekaldeid nii tähtede kui ka tühikute, diakriitikute, kirjavahemärkide ja suurtähtede osas. Lisaks esineb õigekirja- ja kirjutusvigu. Tüpopograafilisteks tunnusteks on sümbolid ja emotikonid. Iseloomulikud on laenu, eriti ingliskeelsed, ja hüüdsõnad. Uuringu tulemus näitab, et internetikeelt kasutatakse eesmärgipäraselt ning funktsionaalselt ja see varieerub väga palju just vahendite, mitte vanuse lõikes.

1.3. Inglise keele roll teise emakeelega noorte elus

Globaalsed trendid näitavad, et tänapäeva lapsed hakkavad teist keelt (L2) õppima järjest varem ja inglise keele populaarsuse tõttu on see sarnaselt Eestile paljudes maailma piirkondades tavaliselt esimene õpitav võõrkeel, mille õpe algab esimese kuni kolmanda klassi vahel (Prošić-Santovac & Savić 2021: 2–3). Inglise keel on kujunenud ülemaailmseks nähtuseks, mis püsib tehnoloogia jätkuva arengu taustal domineeriva keelena ka internetis (Zhang 2024: 243).

Sotsiaalmeedias on küll vabadus suhtluskeelt valida, kuid inglise keelt peetakse interneti *lingua franca* 'ks ehk keeleks, mida kasutatakse ühise keelena kõnelejate vahel, kel on erinev emakeel ehk L1. Popkultuuri arutelud ja jagatud naljad toimuvad inglise keele vahendusel, seetõttu kiputakse inglise keelt kasutama kõrvuti emakeelega või seda emakeelega segama. (Bondare 2023: 31)

Inglise keelest on saamas meelelahutuskeel, mis on paljude internetisaitide ja mobiilseadmete vaikekeel. Suurem osa Netflixis voogedastatavast sisust on toodetud USA-s ja

paljud Spotify edetabelites domineerivad laulud on inglise keeles. Inglise keel laieneb ka teistele popkultuuri ja poliitilistele sündmustele, mida veebis arutatakse. Samamoodi on sotsiaalmeedias jagatavate meemide keel kõige sagedamini inglise keel. (Bondare 2023: 40) Ka Põhjamaade kooliõpilased on väljendanud, et õpivad inglise keelt rohkem kodus ingliskeelseid videomänge mängides ning Ameerika telesarju vaadates kui koolitunnis (Fägersten 2023: 68).

Suurema rolli on viimastel aastakümnetel saanud inglise keel ka Eestis. Oluliselt on juurde tulnud ingliskeelseid suhtluskeskkondi, see on enimõpitud keel üldhariduskoolides ning kõrghariduses peetakse seda baasoskuseks. (Vihman jt 2022: 292–293) Näiteks Tartu Ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtetes on välja toodud, et ülikooli sise- ja väliskommunikatsioon toimub eesti ning inglise keeles, dokumendid tõlgitakse inglise keelde ja kasutatakse nii eesti- kui ka ingliskeelseid digilahendusi (Tartu Ülikool 2021).

Lisaks saavad noored mitmekesist keelelist sisendit sotsiaalmeediast. Eesti noorte väga head inglise keele oskust on välja toodud erinevates raportites, samas tunnevad näiteks emakeeleõpetajad muret sõnavara muutumise ja kahanemise üle. (Vihman jt 2022: 293) Ka eestikeelsete sisuloojate seas on inglise keele kasutus levinud. Keele kasutuse määra ja põhjusi on uurinud Praakli jt (2022), kelle tulemustest selgub, et sisuloojad arvestavad enda auditooriumi ja selle ootustega. Kuna jälgijaskond on valdavalt noored inimesed kasutatakse inglise keelt ühe nende kõnetamise vahendina. Inglise keele kasutamist nähakse Youtube'i sisuloome loomuliku osana.

Naaberriigis Soomes kasutatakse inglise keelt teatud kontekstides kultuurisiseses suhtlusvahendina ja lisakeelena koos soome keelega. Üks valdkond inglise keele leviku ja muutuva rolli seisukohast on noortekeel. Samaselt Eesti noortele on tänapäeval peaaegu kõik Soome noored õppinud koolis inglise keelt ning kõik, kellel on ligipääs televisioonile, filmidele või popmuusikale puutuvad sellega kokku. Seetõttu on inglise keel Soomes nüüd igapäevane ressurss, mida kõnelejad ja kirjutajad saavad kasutada koos soome keelega, selle asemel või sellega segatult. (Leppänen 2007: 150)

Leppänen (2007: 153–157) uuris nelja situatsiooni, millest esimene hõlmas nelja 10-aastast poissi mängimas videomängu. Poiste vestlus toimus enamasti soome keeles, mida katkestasid aga suhteliselt lühikesed leksikaalsed ja fraasilised lisandid ning aeg-ajalt pikemad ingliskeelsed järjestused. Paljusid ingliskeelseid elemente hääldati selgelt soomekeelsel viisil, st need olid foneetiliselt muudetud vastavalt soome fonoloogilisele süsteemile. Mõningaid ingliskeelseid elemente hääldati ka inglise keele fonoloogiliste reeglite järgi. Inglisekeelsete elementide kasutamine tuleneb sellest, et võtmemängutermineid tuleb laenata ingliskeelsest

mängudiskursusest. Nende terminite tundmine on mängu jaoks olulise tähtsusega: neid tuleb täielikult mõista, et mängija saaks mängus sobivalt tegutseda.

Bondare (2023: 39–40) 13–25-aastaste Läti noorte seas läbi viidud uurimus näitab, et inglise keel on noorte jaoks seotud mitmekeelse identiteediga, mis võimaldab kohtuda uute inimestega, leida uusi sõpru nii internetis kui ka väljaspool seda ning uurimuses osalenud väljendavad uhkust inglise keele valdamise üle. Netflixis on väga vähe sisu saadaval kas läti keelsete subtiitritega või läti keeles dubleeritud kujul. Lisaks sellele kehtib trenditsüklite lühenemine ka TikTakis levivate raamatute kohta. Trendi kiire tarbimine muudab võimatuks raamatute õigeaegse tõlkimise läti keelde, seega võivad noorukid otsustada neid lugeda inglise keeles. Siiski ei leidnud see uuring läti keele osas inglise keelega võrreldes negatiivseid arusaamu. Inglise keel küll hõlbustab trendikate ideede väljendamist, kuid seda ei tajuta läti keele asendajana.

Rootsi ühiskonnas on inglise keelel tänapäeval oluline positsioon, kuna seda kasutatakse hariduses, äris ja popkultuuris, mis tähendab, et inglise keele domineerimine mõjutab kogu Rootsi elanikkonda. Lisaks on inglise keel oluline kõrghariduse omandamiseks ning tööturule pääsemiseks. Enamik Rootsi lapsi puutub meedia kaudu inglise keelega kokku juba varasest east. (Larsson jt 2022: 2–3) Keskmiselt veedavad Rootsi lasteaialapsed ja 1. klassi õpilased rohkem kui 7 tundi nädalas inglise keeles videoid vaadates, muusikat kuulates ja mängides. Inglise keele kasutamine nooremate inimeste seas on ulatuslikum kui varem, seda kasutatakse sotsiaalmeedias, vaadatakse ingliskeelset sisu seriaalide ja filmide näol, kuulatakse taskuhäälingusaateid ja mängitakse digitaalseid mängu. (Mežek 2024: 333)

1.4. Eesti noorte suhtumine emakeelde: varasemad uuringud

Kaasajal arutletakse sageli selle üle, milline on eesti noorte suhtumine keelde ja kuidas nad keelt kasutavad. Haridus- ja Teadusministeeriumi keelepoliitika asekanstler Kairi Kaldoja on intervjuus öelnud, et eesti keelel on palju erinevaid registreid, mille kasutus sõltub sellest, kellega parasjagu räägitakse. Tema sõnul on murekoht aga see, et noored võib-olla ei väärtusta eesti keelt enam nii palju kui varem. (Metlev 2025)

1998. aastal viisid Kaivapalu ja Muikku-Werner (1999) 94 soome ja eesti keskkooli- ning üliõpilase seas läbi küsitluse, et analüüsida noorte keelekasutust, -teadlikkust ja suhtumist emakeelde. Küsitluse tulemused näitasid, et eesti keele õppijate jaoks oli emakeel kõige olulisem kui rahvusliku identiteedi kandja ja säilitaja. Eesti keele tuleviku suhtes olid kõige pessimistlikumad eesti filoloogid ja kõige lootusrikkamad keskkoolinoored. Emakeel tähendas

vastanute jaoks rahvuslikku identiteeti, keele kui suhtlemis- ja mõtlemisvahendi rolli. Rõhutati, et emakeel ei tohi kannatada võõrkeelte õppimise tõttu.

2003. aastal viisid Martin Ehala ja Katrin Niglas kooliõpilaste hulgas läbi uuringu, mille eesmärk oli kaardistada hoiakuid, mis võisid mõjutada noorte keelevelikuid olukordades, kus tuli valida eesti ja inglise keele vahel. Näiteks veebisuhtlus, meelelahutuse tarbimine, õpingud koolis ja ülikoolis, tööelu. Uuringus osales 1887 õpilast ning nende vastustest selgus, et kuigi noored pidasid eesti keelt oluliseks osaks oma identiteedist, suhtusid nad selle tuleviku väljavaadetes suhtlusvahendina pigem kahtlevalt. Aastaid pärast uuringu läbiviimist oli nii maailmas kui ka Eestis toimunud mitmeid olulisi muutusi. Vaba liikumine Euroopas oli muutunud tavapäraseks ning õpilas- ja üliõpilasvahetusprogrammidest saanud igapäevane reaalsus. Õppimine ja töötamine välismaal ei olnud enam pelgalt teoreetiline võimalus, vaid arvestatav alternatiiv kodumaistele valikutele. Interneti laialdane levik oli toonud ingliskeelse info- ja suhtluskeskkonna noorte igapäevaellu. Inglise keele sage kasutamine muutis selle hõlpsasti kasutatavaks ning intensiivse ja ulatusliku suhtluse kaudu ühtlustusid hoiakud ning väärtushinnangud. Seetõttu viidi 2011. aastal sama metoodika alusel läbi uus uuring. Kasutati otsest meetodit: 44 küsimusest koosnevat kirjalikku ankeeti. Läbi viidud uuringu tulemustest selgus, et 24% vastanutest kasutas iga päev aktiivselt inglise keelt. Võrdluses 2003. aastal läbi viidud uuringuga oli näha, et inglise keele kasutamise intensiivsus oli suurenenud, mille põhjal võis väita, et ka inglise keele oskus oli paranenud. Tunduvalt vähem oli varasemaga võrreldes neid, kes inglise keelt mitte kunagi ei kasutanud. Inglise keel oli haaranud Eesti noorte seas üha kindlamat positsiooni. 63% vastanutest oli valmis materiaalistest kaalutlustest tulenevalt eestikeelsetest teenustest loobuma. (Tammemägi & Ehala 2012: 241–242; 245–246) Inglise keelel on endiselt Eesti teismeliste omavahelises suhtluses oluline roll.

Hendrik Meister viis 2007/08. õppeaastal läbi küsitluse 12–19-aastaste noorte seas ja uuris muuhulgas seda, kuidas selle aja noor suhtub emakeele kasutamisse. Üldiselt oldi veendunud, et Eestis olles tuleks rääkida eesti keelt ja sooviti, et ka teised seda teeks. Usuti, et oma maailmapilt on saadud tänu emakeelele. Samas oli 52% vastanutest valmis oma suhtluskeelt vahetama, kõige enam inglise keele vastu. Küll aga rõhutati, et eelkõige oldaks seda valmis tegema mõnes muus riigis elades. Inglise keele puhul toodi välja selle laialdane kasutus, lihtsus ja mugavus. (Meister 2008: 30)

17.–31. jaanuaril 2017 viidi Haridus- ja Teadusministeeriumi algatusel läbi uuring, mille üks eesmärk oli välja selgitada eestlaste arvamus eesti keele eelistamise ja väärtustamise kohta. Uuringus osales 1022 vastajat vanuses 15–74 aastat. Kui üldiselt eelistas elanikkond suhtlemisel alati kasutada eesti keelt, siis noorima vanuserühma esindajad (15–24-aastased)

eelistasid meedia ja igapäevasuhtluse puhul teistega võrreldes sagedamini kasutada teisi keeli. Lisaks sai uuringu taustandmetest välja tuua, et kõige noorem vanuserühm pidas eesti keelt muudest vanuserühmadest sagedamini osaks enda identiteedist. (Turu-uuringute AS 2017: 3–32)

Norvik & Pajusalu (2022: 1203; 1216) vaatlesid oma uuringu raames, mida ühist ja erinevat võis leida eestlaste keelehoiakutes, kasutades selleks 32 intervjuud. Keskenduti kolmele põhiteemale: kuidas teadvustavad vastanud eesti keele allkeeli ja murdeid, mida arvatakse emakeele ja võõrkeelte õppimisest ning mis teiste inimeste keelekasutuses meeldib või häirib. Eraldi toodi välja see, mis nende teemade puhul seostub just muutustega keeles. Ennekõike kahe noorema vanuserühma vastanutega tuli jutuks ka suhtumine emakeelde. Vastuste põhjal selgus, et isegi kui emakeeletunnid tundusid kõigest keskmiselt meeldivad, siis emakeelt kirjeldati kui midagi oma või erilist ja tunti selle üle uhkust. Sageli tõsteti esile eesti keele kaunist kõla.

Magistritöö erineb varasematest uuringutest, kuna analüüsiti noorte omavahelisi spontaanse suhtluse vestlusi, mis ei olnud mõjutatud etteantud küsimustest, täiskasvanutest ning nende ootustest ega ühiskonnas levivatest arvamustest, kuidas noored keelde suhtuvad. Magistritöö annab ülevaate sellest, kas ja kuidas noored isealgatuslikult keeleteemasid käsitlevad ning mida keelest räägivad.

2. Andmeanalüüs

2.1. Korpusandmed

Magistritöö analüüsiosaks vajalikud andmed pärinevad Eesti teismeliste keele korpusest ehk TeKE korpusest. Andmete kogumisele keskenduti aastatel 2020–2021, mis 2022. aasta kevadel alanud koroonapandeemia tõttu tuli läbi viia peamiselt veebi vahendusel. Andmeid koguti neljast Eesti piirkonnast (Tallinn, Tartu, Saaremaa, Võrumaa) 47 keelesaadiku abil. Koos saadikute kaasatud sõpradega osales projektis kokku 131 noort vanuses 9–18. Tüdrukuid oli seejuures 94 ja poisse 37. Igal keelesaadikul paluti kaks tundi salvestada suulisi vestlusi 1–2 sõbraga ning saata kaaslastega Messengeris või mujal platvormides peetud sõnumivahetusi. Suulise keele andmed sisaldavad teismeliste spontaanse kõne salvestiste transkriptsioone, kus üks osaleja salvestas vestluse enda ja teise või mitme teise inimese vahel. Helisalvestusi kogunes u 97 tundi ning sõnumitekste 202 210 sõna mahus. Korpus sisaldab 116 suulise vestluse transkriptsioone. (Vihman jt 2023)

2.2. Analüüsimetod

Selleks, et saada korpuse andmetele ligipääs, oli instituuti vaja edastada vastav avaldus. Nõusoleku saamise järel laadisin suulised ja esialgu ka kirjalikud vestlused arvutisse ning viisin läbi nende analüüsi kasutades programmi Notepad++. Esialgne plaan oli analüüsida ainult noorte kirjalikke vestlusi, kuid märksõnaotsing ei andnud väga palju tulemusi ega võimaldanud saada näiteid, mille põhjal saaks teha põhjalikumat analüüsi noorte suhtumisest keeltesse. Sellest tulenevalt laiendasin näidete otsimise suulistesse failidesse, kust tuli märksõnaotsingus vasteid juba oluliselt rohkem. Magistritööks vajalike ja sobivate näidete leidmiseks otsiti vestluse failidest märksõnu *keel*, *emakeel*, *eesti*, *inglise*, *vene*, *esta*, *inka*. Neist kõige kasulikumaks osutus *keel*, mille kaudu tuli välja arvukalt vasteid kõigi erinevate noorte vestlustest läbi käinud keelte kohta. Märksõna ümber peetud vestlused lugesin läbi ja selekteerisin välja magistritöö jaoks sobivad. Põhjalikult analüüsisin 23 erinevat vestlust, milles oli erinevaid osapooli kokku 37 (28 tüdrukut ja 9 poissi). Töö lõplikusse varianti jäid paremate üldistuste tegemisel ainult suulistest vestlustest pärit näited, millest osa on analüüsiosas välja toodud otse korpuse transkriptsioonist.

Magistritöös on kasutatud kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi, mille puhul tõlgendatakse inimeste vaateid selle kaudu, mida nad on öelnud. Kogutud andmestiku põhjal tehakse üldistusi ja selgitatakse välja andmetes peituvad seaduspärad. (Õunapuu 2014) Kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab analüüsida ka ridade vahele peidetut ehk kodeerida teksti

autori vihjeid ja kavatsusi ning analüüsi käigus püütakse näha autori mõtteavalduste terviklikku struktuuri (Kalmus, Masso & Linno 2015). Kõik magistritööks relevantset näited trükkisin Notepad++ programmist eraldi Wordi dokumenti, lehekülgi tuli mitukümmend. Andmed printisin välja ja kodeerisin käsitsi, kasutades eri värvi märkmepabereid ja markereid. Tekstides märkisin ära tähenduslikud tekstiosad, mis võisid kõnetada või käsitleda relevantseid teemasid. Igale tähenduslikule üksusele sõnastasin koodi. Seejärel hakkasin näiteid kategoriseerima ja tekitama ala- ning peakategooriaid. Esialgu tekkis 12 alakategooriat, mille jagasin omakorda kolme suuremasse peakategooriasse (suhtumine eesti keelde, suhtumine inglise keelde ja keele-eelistused). Iga kategooria alla tekkis 3 alakategooriat. Põhjalikuma näidete analüüsimise ja lahti mõtestamise käigus jagunesid tekkinud kategooriad ümber, täpsustada tuli ka sõnastust. Analüüsi lõplikusse varianti jäi 3 peakategooriat: suhtumine eesti keelde, suhtumine inglise keelde ja keele-eelistused, millest kahte esimesse tekkis 2 ning kolmandasse 3 alakategooriat.

Nii suulistest kui ka kirjalikest korpuse andmetest tuli välja näiteid ja arutluskäike ka teiste keelte (nt vene, hispaania, ladina, saksa, prantsuse) kohta ning erinevaid diskussioone eesti keele nüansside üle, mis valdavalt puudutasid slängi, erinevate väljendite tähendusi ja konkreetsete piirkondade inimeste keeleoskust. Arutelu teiste keelte üle oli võrreldes eesti ja inglise keelega väga vähene, mille tulemusena moodustasin eesti ja inglise keele kategooriad ning jätsin teised keeled analüüsist välja.

3. Tulemused

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada, kas ja milliseid keelehoiakuid noored TeKe andmestikus väljendavad ning kuidas omavahel otseses suhtluses keelest räägitakse. Järgnevalt antakse ülevaade andmeanalüüsi tulemustest peakategooriate kaupa. Tulemuste kinnitamiseks ja illustreerimiseks on lisatud tsitaate teismeliste omavahelistest vestlustest.

3.1. Suhtumine eesti keelde

Esimese peakategooria „suhtumine eesti keelde“ moodustasid alakategooriad *positiivne ja väärtustav suhtumine eesti keelde* ning *ebakindel suhtumine eesti keele oskamisse*, mida käsitletakse järgnevates peatükkides.

3.1.1. Positiivne ja väärtustav suhtumine eesti keelde

Andmestikust selgub, et osa noori peab meie emakeelt oluliseks ja selle korrektset kasutamist tähtsaks. Eesti keele väärtus ilmneb muuhulgas soovis järgida keelereegleid ning oma tekstid enne avaldamist üle kontrollida. Näite 1 osalised vestlevad pikalt sellest, kuidas lasteaia lõpuraamatusse oli vaja kirja panna, mis on lapse lemmiktegevused ja kelleks ta saada tahab ning üks jagab teisele, kuidas juba sel ajal ta märkas, kui kaaslased eesti keeles vigu teevad. Arutluse käigus jõuavad mõlemad tõdemuseni, et eesti keel ja selle reeglitest kinni pidamine on tähtis. Näitest ning selle kontekstist kiirgab mõlemast noorest soovi emakeelt õigesti kasutada. Imetletakse ilusat emakeelt ning korrektset väljendamisoskust peetakse uhkuseasjaks, seda eriti ametlikemates tekstides.

(1) A: noo (...) e (...) sinu eesti keele oskust ma imetlen alati nii et ää (...) jaa (N15)

B: jaa (N15)

A: lasin sul isegi enda klassi lõpuraamatu tekstid üle lugeda

Omavahel suheldes märgatakse ka emakeele ilu ja noored jäävad eestikeelsete väljendite üle arutlema. Jõutakse tõdemuseni, et emakeel on kaunis ning eesti keeles on palju ilusaid sõnu. Vestlejad suhtuvad eestikeelsetesse väljenditesse positiivselt ja väärtustavalt (näide 2). Lisaks tuleb andmestikust välja, et on noori, kes mõtlevad eesti keele tuleviku peale ja sellele, et ka nende lapselapsed ning järgmised generatsioonid oskaksid meie emakeelt rääkida. Eesti keelt nähakse millegi olulise ja säilitamist väärivana.

(2) A: ikkagi üks perekond (...) nii-öelda (...) kooli perekond (M15)

B: jah (N15)

B: (või) koolipere (...)

A: jah

B: ee: ilus sõna (...) ee jah

A: emakeeles

B: ähä [mhmh] jah

A: ee täitsa (.) kena (.) sõna

B: i- jah

Teismeliste suhtumist emakeelde mõjutab ka väline ja tavapäratu keskkond, sh võõraste, eelkõige välismaalaste arvamused. Näites 3 räägivad noored omavahel, kuidas üks neist külastas Londonit ja kohtas üht tänavamuusikut, kellele jäi kõrvu eesti keel. Kui algul võib jääda mulje, et „õ eesti keelt” on vastusena pigem halvustava, negatiivse või isegi pisendava alatooniga, siis välismaise inimese positiivne reaktsioon eesti keele osas toob ka noores esile hoopis positiivse ja emotsionaalse tooni („ja siis ta kallistas mind selle peale”; „siis see oli nii nummi”). Eesti keel ja teismelise päritolu tuleb selles olukorras esile haruldase või erilisena.

(3) A: ja siis ee ja siis ta oli nagu et (...) aa mis keelt te räägite et see on nii huvitav (N17)

A: vaata siis ma olen nagu et õ eesti keelt

A: ja siis ja siis ta kallistas mind selle peale

A: et aa sa oled esimene eestlane keda ma elus nagu näinud olen

A: siis see oli nii nummi

Ümbritseva keskkonna mõjutused tulevad esile ka vanemate suhtumises ja keelekasutuses, mida noored endale eeskujuks võtavad. Teismeliste omavahelisi vestlusi analüüsides selgub, et mõnel juhul tuletavad kodus keskkonnas sageli emad ja isad korrektset emakeele kasutust meelde, kui kuulevad liiga tihti ingliskeelseid fraase või märkavad, et eestikeelne vaste teismelisel ei meenu („ta on nagu et ... sa oled eestlane sa ei tea“ (N16)). Sellised märkused panevad noori oma keelekasutust kriitilisemalt jälgima ja inglise keelt vähemalt pereringis vähem kasutama.

Teismelised mõistavad ja on teadlikud, et inglise keel on hakanud nende keelekasutuses mängima järjest suuremat ning olulisemat rolli ja sageli võib juhtuda, et ingliskeelset sõna või

väljendit tuntaksegi eestikeelsest paremini. Osa neist arutleb ja nõustub, et see ei ole kiiduväärt. Näites 4 väljendub selgelt hinnang „halb” ehk peetakse negatiivseks olukorda, kus alati end eesti keeles väljendada ei osata. Mitmuse vorm „me” viitab laiemale rühmale ehk sõpruskonnale või noortele üldiselt.

(4) A: ei aga nagu (N16)

A: tegelikult see on halb (...) et me: (.) nagu ei oska ennast eesti keeles väljendada kogu aeg vaata

B: mhmh (N17)

A: nagu kui sa oled nagu (.) mm (...) ma tean seda inglise keeles aga ma ei tea mis see eesti keeles tähendab vaata

Kokkuvõtlikult leidis eesti keelde positiivse ja väärtustava suhtumise all andmestikus viiteid teismeliste neljale põhiuskumusele:

- Eesti keele korrektne kasutamine on uhkuse asi;
- Eesti keeles on ilusaid sõnu ja väljendeid;
- Eesti keeles rääkimine võib ka mujal kutsuda esile tähelepanu ning positiivset emotsiooni;
- Ei ole hea, kui ingliskeelne sõna või fraas on kergemini kättesaadav kui eestikeelne.

3.1.2. Ebakindel suhtumine eesti keelde ja selle oskamisse

Andmestikust tuleb välja noorte ebakindel suhtumine eesti keele oskamisse. „Ma ei oska (eesti keelt)” on väljend, mida kasutatakse omavahelises suhtluses tihti. Andmestikust leidis emakeele või selles enese korrektselt väljendamise mitte oskamisele viiteid üheksal korral. Väljendi abil antakse edasi eesti keele kui õppeaine oskamatus, seda kasutatakse enese välja vabandamiseks, kui keelt on ebakorrektselt kasutatud või eelistatud eestikeelse väljendi asemel ingliskeelset ning ka juhul, kui keel sõlme läheb ja mõtted ummikusse jooksevad. Mõnikord mõeldakse mitteoskamist tõsiselt, näiteks juhul kui ei osata sõna korrektselt hääldada või ei olda kindel selle tähenduses, teisel puhul kasutatakse väljendit „ma ei oska” poolnaljaga ja vestlustäiteks. Näites 5 on teismeline oma eesti keele oskuse osas kriitiline ja väljendab, et olenemata sellest, et on eestlane, ei tunne ta siiski veel paljusid eestikeelseid sõnu. Samal ajal püüab ta keelt õigesti kasutada ja tunneb uhkust oma keeleidentiteedi üle.

- (5) A: (oota) (.) geniaaln- (...) geniaalsemalt vist (.) on nüüd niimoodi k- (.) -orrektn
 öelda (N11)
 A: ma ei tea
 A: see on see
 A: ma olen eestlane (.) ega (.) absull[absoluutselt] ma võin sulle öelda
 A: ma ei oska eesti keeles veel kõiki sõnu
 A: on sõnad mida ma mõhkugi ei tea
 A: päriselt

Eesti keele mitteoskamise puhul tuuakse kõige sagedamini vabanduseks või selgituseks inglise keel ja selle tihe kasutamine, mis on hakanud mõjutama emakeele oskust ning sõnavara. Noored ise on probleemist väga teadlikud ning sellega hästi kursis ja tajuvad seda murekohana (näide 6). Andmestikust tuleb välja, et osa noori tunnistab omavahelistes vestlustes, et ingliskeelne sõna või väljend aitab nende jaoks paremini välja tuua mõnda mõtet, mida nad eesti keeles päris täpselt ei oska sõnastada. Jääb mulje, et inglise keel on noorte jaoks mugavam ja kindlad väljendid või släng on nii juurdunud, et nendele eestikeelseid vasteid enam ei osata või ei tahetagi otsida. See omakorda tekitab teismelistes tunde, et nad ei oska eesti keelt.

- (6) A: see on (N11)
 A: see on see (.) siis kui sa
 A: see on see siis kui sa vaata (...) räägid nagu m (.) noh nendes slängides või noh (.) nata [natuke] ingliskeeles [inglise_keeles] on ju
 A: ja siis lihtsalt ühel hetkel unustad eesti keele ära ja sa enam ei oskagi

Mitmekeelsus ja teistest keeltest pärit sõnade ning väljendite kasutamine igapäevases keelekasutuses on paljude noorte jaoks loomulik ja ainult ühes keeles kõnelemine oleks võõras ning raske. Näites 7 väljendab üks osalistest, et tema ei suudaks kogu aeg rääkida ainult eesti keeles ja ingliskeelsete väljendite mitte kasutamine igapäevases suhtluses oleks võimatu. Andmestiku põhjal saab öelda, et selline keelekasutamise kulg on tänapäeva noorte seas ilmselt loomulik, sest eesti ning inglise keele omavaheline segunemine on tavaline (Vihman jt 2022). Küll aga toimub see alateadlikult ja noored seda omavahelises vestluses üldiselt välja ei ütle.

- (7) A: kui ma peaks aint ühes keeles rääkima see oleks ilmselt võimatu okei tegelt ei oleks (N16)

B: ma ei suuda aint eesti keeles rääkida kuna ma ei saa olla s- (...) või nagu (N17)

A: reaalselt

B: ma ei saa ainult eesti keeles rääkida

A: reaalselt (...) nagu

B: nagu

B: nagu mõtle kui sa pead nagu

B: sul on tšälens et sa pead eesti keeles rääkima ja iga kord kui sa ütled mingi m inglise keel- (...) ingliskeelse sõna

B: siis sul võetakse nagu üks euro ära

B: ma oleks reaalselt nagu rott

B: ma elaks ma ei tea kus puu all praegu

Näiteid inglise keele laiast levikust ja populaarsusest ning selle mõjust noorte eesti keele oskusele ja sellesse suhtumisesse tuleb andmestikust välja erinevatel viisidel. Kuna ingliskeelne sõnavara ning vastavate väljendite kasutamine on noorte seas laialt levinud, siis proovitakse neid selles andmestikus aeg-ajalt tõlkida ka eesti keelde. Tekkiv ebaloolumikkus ja vastuolulisus tekitab teismelistes nalja, mistõttu jäädakse inglise keele kasutamise juurde ning suhtutakse eesti keelde pigem negatiivselt ja alavääristavalt. Inglise keeles kasutuses olevad laialt levinud fraasid meenuvad igapäevases suhtluses noortele kiiremini, eriti juhul, kui neid kasutatakse sotsiaalmeediaplatformidel, mis on valdavalt ingliskeelse sisuga.

Tuntakse, et eesti keel on kohati keeruline ning segane. Samas võib vestlustest aimata, et noored tahavad keelenüansse mõista, isegi kui tekkinud sõnade tähendus ei ole lõpuni selge. Näites 8 arutletakse väljendi „mad funny“ üle, mida eesti keelde tõlkida üritatakse. Olenemata sellest, et juba ingliskeelne väljend jääb noorte jaoks segaseks ja seda tõlgendatakse valesti (õige on „hullumeelselt naljakas“), jõutakse siiski järeldusele, et „haige“ on hoopis eesti keel. Sõna „haige“ on teismeliste kõnepruugis enamasti kasutatud poolenisti huumoriga, mis lisaks negatiivsusele võib tähendada ka lihtsalt segadust või üllatust.

(8) A: määd_fani (mad funny) tähendab mingi (N12)

A: ma ei tea isegi mida see väga tähendab (a-)

A: nagu ma (...) ma saan aru mis see tähendab aga nagu ma ei saa selle n-

A: ma nagu saan aru nagu selle poindist [point'ist] aga ma nagu ei tea mis see nagu otse keeles tähendab või nagu

A: määda [_mad_] on nagu kuri või vihane (...) ja fanni [funny] on ju nagu lahe nii et

A: see peaks nagu kuri lahe

A: iu [eww] mis sõna

A: eesti keel on lihtsalt nii haige vahepeal

B: haige (N9)

Mõnel juhul tuli vestlustest välja, et osalejad ei mõista, miks on eesti keel ja selle oskamine ning kasutamine oluline ning mõtted emakeele jätkusuutlikkuse kohta jäävad nende jaoks kaugeks. Kuigi näites 9 jätab teismelise esialgne „oo davai” reaktsioon kirjandi kirjutamisele mulje kergest põnevustundest ja viitab tekkinud mõtetele, jõuab teismeline siiski lõpuks järeldusele, et kahtleb oma kirjutamisoskuses ja/või eesti keele õppimise olulisuses.

- (9) A: nagu: (...) meil oli vaata see eksami kirjandi teema oli ka et ää (...) mm (N16)
- B: mhmh (N17)
- A: m (...) ma ei mäleta mis see täpselt oli aga nagu mingi et miks me:
- A: miks me peame mingi eesti keelt õppima või midagi sellist vaata
- B: mhmh
- A: et nagu alguses ma olin nagu oo davai vaata
- A: ja siis ma hakkasin mõtlema (...) siis ma olin nagu (...) jaa aga (.) ma ei oska sinna
- A: realselt nagu mitte midagi kirjutada

Kokkuvõtlikult tuli andmestikust välja noorte ebakindlus eesti keele oskamises:

- Noored peavad oma eesti keele sõnavara pigem kesiseks;
- Sageli peetakse inglise keelt eesti keelest lihtsamaks ning mugavamaks;
- Ainult eesti keele kasutamine igapäevasuhtluses on võõras ja ühe keele kasutamisega ei saada hakkama;
- Eesti keelt peetakse raskeks või ebaloogiliseks;
- Ei osata välja tuua, miks on meie keele säilitamine vajalik ja oluline.

3.2. Suhtumine inglise keelde

Teise peakategooria moodustasid alakategooriad *inglise keele laialdane kasutus* ja *inglise keele oskuse piirangud*. Kuigi inglise keele kasutus tuli esile juba eelnevates alapeatükkides, antakse järgnevates peatükkides neist põhjalikum ülevaade.

3.2.1. Inglise keele laialdane kasutus

Noored on teadlikud, et inglise keel on maailmas laialt levinud ja populaarne, mis omakorda põhjustab ka selle tihedamat kasutamist ning sellekohaste näidete jagamist. Tajutakse keele domineerivat staatust. Kõige enam mõjutab noorte keelekasutust internet, sotsiaalmeedia ning erinevad meediaplatvormid. Kuna sotsiaalmeediasisu on valdavalt inglise keeles ja seda tarbitakse noorte seas järjest enam, muutub ka nende keeleoskus aina paremaks ning inglise keel kesksmaks. Näites 10 esitleb teismeline inglise keele oskust kasuliku ja vajalikuna ning soovib mängude kaudu keeleõppimise strateegiat ka oma vestluspartnerile. Arvutimängudest pärinevate terminite kasutamine omavahelistes vestlustes on levinud, seega võib aimata, et valdav osa teismelisi mängib internetis samu mängu ja leiab sellest tulenevalt ühiseid jututeemasid.

(10) A: see on see (...) kuidas mina õpin ingl[inglise] keelt (N11)

A: ma mängin (.) Robloxi on ju

A: ja Robloxi on vaja ingl[inglise] keelt

A: ja siis ma lihtsalt enamiku ingl[inglise] keele (.) ma lihtsalt õppisin Robloxist

A: hakka Robloxi mängima sa oskad ingl[inglise] keelt palju paremini

A: nagu päriselt

Lisaks arvutimängudele on teismelistel ka muid huvisid ja hobisid, mille edasi arendamine ning kõrgemale tasemele jõudmine eeldab inglise keele kasutamist. Näites 11 jagas 16-aastane neiu oma vestluspartneriga, kuidas talle meeldib eesti keeles raamatuid ja lugusid kirjutada. Selleks, et saavutada suurem nähtavus ning laiem lugejaskond, soovitatakse tal kirjutada eesti keele asemel inglise keeles. Selle taga peituv loogika seisneb selles, et ingliskeelsel sisul on rohkem lugejaid. Noored tajuvad inglise keelt kasuliku ja efektiivse suhtlusvahendina, eriti internetikeskkonnas. Nähakse, et selle keele kasutamine aitab eesmärki paremini saavutada.

- (11) A: nojah aga nagu ma ma ühe postitasin (---) aga see sai mingi (...) kahe kuuga null (N16)
A: (nagu) lugemist
A: ää
A: mm mm mm
B: ma arvan et sa peaksid inglise keeles kirjutama (N16)

Kuna inglise keel on populaarne ja suurem osa nii õppematerjalidest kui ka meelelahutuslikust sisust on selles keeles, on inglise keele rohke tarbimine meie noorte seas üsna paratamatu. Internetikeskkonnas on ingliskeelsed materjalid paremini kättesaadavad, eestikeelne materjal seevastu piiratud või puudulik (näide 12).

- (12) A: ja nagu ma vaatasin selle kohta mingi ülipalju You Tube'i videosid (N17)
B: mhmh (N16)
A: aga nagu eesti keeles vaata ei ole nagunii midagi sihukest
B: mhmh

Kokkuvõtlikult saab öelda, et noored on teadlikud, et inglise keel on maailmas populaarne ja laialdaselt kasutusel:

- Inglise keelt teab ja tunneb maailmas palju inimesi, sellel on suurem kasutajas- ning lugejaskond;
- Valdav osa noorte kasutatavaid mängu ja sotsiaalmeediarakendusi on inglise keeles.
- Internetis on palju ingliskeelset materjali ning see on kergesti kättesaadav;

3.2.2. Inglise keele oskuse piirangud

Kuigi inglise keelt peetakse populaarseks ja laialt levinuks ning seda tarbitakse iga päev suurtes kogustes, siis tegelikult ei pea osa teismelisi enda inglise keele oskust kuigi kõrgetasemeliseks (näide 13). Andmestikust selgub, et kuigi omavahel kõneldes kasutatakse slängi ja inglise keelest laenatud üksikuid sõnu, ei suudeta ega osata inglise keeles siiski moodustada korrektseid ning pikemasivulisi vestlusi ja sõnavaras domineerivad valdavalt släng ning sotsiaalmeedias kasutatav keel.

- (13) A: see on inglise keeles ka aga ma (N18)
A: ma kardan et mu inglise keele tase ei jõua veel nii kõrgele et ma selle nagu

A: kõigest aru saaks vaata kohe

B: aa (...) jaa (N17)

Keeruliseks peavad noored just ametliku ja formaalse inglise keele kasutamist. Sõpradega omavahel vabas vormis vesteldes üldiselt oma keeleoskuses probleemi ei nähta ning suhtlusega saadakse muretuult hakkama (näide 14). Ilmselt mängib selles suurt rolli släng ja sotsiaalmeedias kasutatav vabamas vormis esinev inglise keel, mille reeglid erinevad standardkeele reeglitest.

(14) A: jaa aga ma ei suuda rääkida f- selles formal [formal] inglise keeles (N17)

A: nagu ma võin sulle rääkida selles

A: nagu sõbraga või noh

B: mhmh (N18)

A: nagu (ka-) ää mugavalt nagu õpetajaga

A: ää ma võin rääkida nagu mugavalt õpetajaga või noh (...) mitte nagu

A: ma ei oska neid nagu raskeid sõnu ja neid kasutada

Omavahel vesteldakse ka olukordadest, kus raskusi põhjustavad suulised vestlused, näiteks uues ja võõras keskkonnas enese inglise keeles väljendamine või välismaalastega suhtlemine. Andmestiku põhjal võib järeldada, et teismeliste jaoks piirdub korrektne inglise keele kasutus ja rääkimine inglise keele tundidega ning selles keeles rääkimine ei ole nende jaoks igapäevane. Ootamatutes keeleolukordades tuntakse end ebamugavalt, mistõttu saab öelda, et inglise keele oskust tajutakse pigem situatsioonipõhisena.

Kokkuvõtvalt tuli andmestikust välja, et on noori, kes ei pea oma inglise keele oskust kuigi kõrgetasemeliseks:

- Inglise keeles peetakse keeruliseks nii rääkimist kui ka kirjutamist;
- Formaalse inglise keele kasutamine on teismeliste jaoks raske, samas sõpradega omavahel vabas vormis rääkides probleemi ei nähta.

3.3. Keele-eelistused

Kolmanda ja kõige suurema peakategooria moodustasid alakategooriad *eesti keele eelistamine*, *inglise keele eelistamine* ning *inglisekeelse sõna meenumine enne eestikeelset*, mida käsitletakse järgmistes peatükkides.

3.3.1. Eesti keele eelistamine

Olenemata sellest, et ingliskeelsete väljendite ja sõnade kasutamise rohkus noorte omavahelises igapäevasuhtluses jätab mulje nagu inglise keeles kõneldes tunneksid teismelised end mugavamalt ja oskaksid end lihtsamini väljendada, tuli andmestikust välja, et on noori, kes eelistavad suhtlemiseks kasutada siiski eesti keelt. Seda nii omavahel suheldes kui ka sotsiaalmeediaplatforme kasutades. Kuigi inglise keelega on valdavalt harjutud, siis emakeel on paljude osalejate jaoks kodusem ja eestikeelset sisu ning teksti mõistetakse paremini. Inglise keele puhul tekib teismelistel keelebarjäär ja lõpuni ei saada sõnade tähendustest ja sellest, mida neile öelda tahetakse, aru. Näites 15 väljendab noor enda otsest vajadust emakeeles kõnelemise järele ja tuletab kaaslasele meelde, et inglise keel on tema jaoks raskesti mõistetav.

(15) A: Helju (N10)

B: uat [_ what_] (N10)

A: Helju

A: räägi eesti keeles

B: mida

A: sa tead et ma ei saa (l-) (...) inglise keelest kuigi hästi aru

Analüüsitud vestluste põhjal saab öelda, et mõnede noorte jaoks on inglise keele kasutamine igapäevasuhtluses nii tavapärane, et hakatakse automaatselt selles keeles mõtlema ja vestlema ning arvatakse, et vestluspartner tahab sarnaselt toimida. Näites 16 öeldud lause „Sa võid inglise keeles ka vabalt rääkida” viitab, et üks vestluspartner eeldab alateadlikult, et kuna teisel tekib enda eesti keeles väljendamisel raskusi, siis eelistab ta kasutada inglise keelt ja annab seega märku, et see on aktsepteeritav. Vastaja viitab siiski inglise keele piiratud oskusele („inglise keeles ma oskan veel vähem seda sõna”) (näide 16) ja eelistab end väljendada eesti keeles.

(16) A: mh (...) ma jälle ei oska (.) oota õuu ah (N16)

B: sa võid inglise keeles ka vabalt rääkida (N17)

A: et

A: ei ei ei oota ei mul inglise keeles ma oskan veel vähem seda sõna (öelda)

B: sa pead

B: aa okei okei

Kuigi suurem osa tänapäevaseid tehnoloogilisi vahendeid ja sotsiaalmeediarakendusi baseerub inglise keelele, siis selgub andmestikust, et on teismelisi, kellele meeldiks neid kasutada hoopis emakeelses variandis (näide 17). Kui noorte omavahelises suhtluses kasutatav inglise keel on sageli slängipõhine ja mitteformaalne ning sõnavara teismeliste jaoks tuttav, siis formaalsemates vormides jäädakse tähenduste mõistmisega hätta ning soovitakse jääda emakeele juurde, kuna sellisel juhul saadakse põhjalikumalt ja loomulikumalt sisust aru.

(17) A: sa n- (...) su telos [telefonis] on sitaks hea häkk [hack] kuna sa tegid ä (.) selle (...) sa saad selle eesti keeles alati (N12)

B: jaa ma saan Omegle'is eesti keeles olla jah (N12)

A: see on nii ebaaus

Emakeelset keskkonda eelistatakse lisaks sotsiaalmeediarakendustele kasutada ka ametlikes tekstides ning õppematerjalides. On olukordi, kus noored on sunnitud tarbima ingliskeelset sisu. Seda ka juhul, kui põhjalikumad õppematerjalid pole eesti keeles kättesaadavad. Kui teemad või õppeained (näite 18 puhul füüsika) on juba emakeeles nende jaoks keeruliste terminitega ja rasked, tunnevad nad ingliskeelset sisu tarbides end ebamugavalt, kuna teemast ei pruugita keelebarjääri tõttu õigesti aru saada. Kuigi eestikeelsete variantide puudumisel kasutatakse ingliskeelseid materjale, siis lõpuni nende sisu ikkagi ei mõisteta. Saab järeldada, et teismeliste jaoks on emakeelne asjaajamine ja sisu tarbimine meelepärasem, seda ka õppimise ning uute teadmiste omandamise kontekstis.

(18) A: ja nagu vaatad inglise keeles aga samas kui sa nagu eesti keeles ei saagi aru (N17)

B: jaa (N16)

A: siis nagu see et sa pead samal teemal vaatama inglise keeles nagu see

A: see nagu see aitas ka seda nagu tegelt täiega (...) aga samas

A: see ei olnud ikkagi päris see et ma sain nüüd aa see käibki nii on ju

Kokkuvõtvalt leidus andmestikus mitmeid viiteid sellele, et noored eelistavad kasutada eesti keelt:

- Vestluskaaslasel palutakse rääkida eesti keeles, kuna inglise keelest ei saada piisavalt hästi aru ja jutu mõte jääb segaseks;
- Inglisekeelsete rakenduste ja tarbitava sisu asemel tahetaks kasutada eestikeelseid;

- Kuigi eestikeelsete õppematerjalide või tekstide puudumisel leitakse ingliskeelsed alternatiivid, ei saada neist keelebarjääri tõttu lõpuni aru.

3.3.2. Inglise keele eelistamine

Kuigi andmestikust võis leida mitmeid näiteid eesti keele eelistamisest, on teismeliste seas neid, kes tunnevad end inglise keele kasutamisel mugavamalt ja väga sageli ka mõtlevad selles keeles. Noored on üsna keeletheadlikud ja leiavad end sel teemal arutlemas. Omavahelistes vestlustes jõutakse järelduse või taipamiseni, kui palju nad tegelikult ingliskeelseid sõnu ja väljendeid kasutavad ning see põhjustab ka neis endis imestust.

Suuremalt jaolt tuleneb inglise keele eelistamine nende tarbitavast sotsiaalmeediasisust, kus sisuloo on valdavalt inglise keeles. Erinevad platvormid, nagu TikTok või Instagram on üles ehitatud inglise keelele ja sealse sisu tarbimisel ning sellest aru saamisel on oluline inglise keeles nähtule kaasa mõelda. Tänapäeva noor peab eakaaslastega suhtlemiseks ja trendidega kursis olemiseks suutma inglise keeles orienteeruda. Kuna tarbimine on suur ja vastava sõnavara kasutamine igapäevane, tajutakse inglise keelt lihtsamana ning selles keeles enese väljendamine ja isegi mõtlemine on paljude jaoks kergem. Näites 19 tunnistab teismeline, et ta vahepeal räägib ning mõtleb inglise keeles, viidates selle lihtsusele. Samas jõuab ta järeldusele, et seda mõjutab ingliskeelsete lühivideote tarbimine rakenduses TikTok.

(19) A: nagu (...) ma ei saa aru mis mul viga on (N12)

A: ma vahepeal lihtsalt nagu räägin (...) terve aeg nagu (.) inglise keeles

A: või nagu vahepeal ma isegi mõtlen inglise keeles

B: miks (N9)

A: ma ei tea inglise keeles on nagu nii palju lihtsam nagu

A: esiteks nii palju faking [fucking] lihtsam keel

A: teiseks nii palju friiking [freaking] lihtsam nagu

A: ma ei tea ma ei oska seda seletada (...) aga nagu (...) ma saan nii palju paremini nagu seletada

A: nagu (...) enda mõtetes ma mõtlen nagu vahepeal inglise keeles

A: kuna nagu ma näen mingit tiktokke [TikTok'e] ja siis seal on mingi

A: sääd_kontent [sad content] ja siis ma mingi (...) mõtlen lihtsalt kurba asju

Lisaks inglise keeles mõtlemisele ja selle suulisele kasutamisele on inglise keel levinud ka teismeliste kirjalikes suhtluses ning sõnumivahetustes. Samas saab andmestikule tuginedes

näha, et suhtluses ja sõnavaras mängivad rolli ka muud keeled. Näites 20 arutlevad noored oma keelekasutuse üle ning lisaks inglise keelele võib nende omavahelisest suhtlusest leida ka venekeelseid sõnu („pasaalusta”), millele järgneb naljakas ingliskeelne lausung. Teismelised ise ütlevad samuti, et kasutavad mitmeid keeli. Kuigi inglise keel võib teiste keeltega aeg-ajalt seguneda, tuleb näitest ja selle kontekstist välja, et nende meelest domineerib inglise keel siiski teiste keelte üle. Andmestikule tuginedes saab öelda, et noored on oma keelekasutusest huvitatud, oskavad seda aeg-ajalt jälgida ja leiavad võimalusi nendel teemadel kaaslasega arutlemiseks.

(20) A: jaa aga nagu see on see et kui me nagu räägime vaata (...) siis me räägime reaalselt nagu mingi viite keelt korraga (N16)

B: ma räägin (.) kui ma kirjutan ma kirjutan kogu aeg inglise keeles (N17)

A: ma olen nagu

A: joo pasaalusta (.) ai dont no vad am duuing nagu

A: nagu konkreetset lihtsalt viite keelt korraga (...) või noh (...) mitte (.) nagu segam- (...) nagu

B: jaa

Kokkuvõtlikult saab öelda, et on olukordi, kus teismelised eelistavad eesti keele asemel inglise keelt:

- Inglise keeles enese väljendamisest peetakse lihtsamaks ja mugavamaks, seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- Ollakse teadlikud erinevate keelte segunemisest enese väljendamisel, kuid kõige domineerivamaks peetakse sealjuures inglise keelt.

3.3.3. Inglisekeelse sõna meenumine enne eestikeelset

Andmestikus olevaid vestlusi analüüsides võib leida näiteid selle kohta, kuidas noortel meenub enne eestikeelset sõna hoopis ingliskeelne vaste. Kui üldiselt minnakse omavahelise vestlusega tavapäraselt edasi, siis vähemalt kümne erineva vestluse analüüsis võis näha, et teismelised ei jäta sõna eesti keelde tõlkimata, vaid on pühendunud emakeelse tõlke leidmisele. Näites 21 tuleb noorele esmalt meelde ingliskeelne sõna, mida ta ka tunnistab ja tõdeb, et „ei tea mis ta eesti keeles on”, kuid sellele järgneb kohe korrektse vaste leidmine, mille ta ka kaaslasele välja ütleb.

- (21) A: nagu (...) see on jumala (jumala) sul on soe toit laua peal (N16)
 A: see maksab aint [ainult] viiskend [viiskümmend] senti see on väga hea nagu (...)
 p- (...) oportjuuniti [_opportunity_] ma ei tea mis ta eesti keeles on võimalus
 B: mhmh (N17)

Kui omavahel arutades eestikeelset tõlget välja ei mõelda, siis kasutatakse interneti või Google Translate'i abi, mis aitab tekkiva arutluse käigus sõnale õige vaste leida. Näite 22 puhul tekitab vestluspartner A vestluskaaslasega mõtete jagamise, kui viskab õhku küsimuse, mida sõna „stubborn” (kangekaelne) eesti keeles võiks tähendada. Üheskoos püütakse leida õiget sõna seda üksteisele paremini lahti selgitades ja tähendust paika pannes.

- (22) A: kui s nad ongi mõlemad on ju nagu sellised staborn [_stubborn_] hästi (...) nagu (N16)
 A: kuidas see eesti keeles on
 A: et üks ei suuda teist (...) ja ei suuda teist nagu
 B: aa (...) jah (N16)
 B: ma tean seda sõna aga mul ei tule pähe
 A: sta- [_stu-]
 A: (ta õde on) (...) Google transleit [_translate_] aitab
 B: ma tean mida sa mõtled (jah)
 A: jah ma võtan ikka lahti (-) (...) (see on)

Kuigi keele- ja tõlketeemadel üksteisega räägitakse ning ingliskeelse sõna meenumisel hakatakse proovima ka eestikeelse vaste leidmist, siis mõnedel juhtudel jääbki selgusetuks, milline on ingliskeelse sõna korrektne vorm, kuidas seda tõlkida eesti keelde ja mida see õigupoolest üldse tähendab. Näites 23 arutlevad noored sõna „octopus” üle, mille all peetakse kontekstile tuginedes silmas kahepoolseid kaheksajalana kujutatud pehmeid mänguasju, mis mingil ajaperioodil muutusid sotsiaalmeedias, eriti TikToki viiralseks ja hakkasid teismeliste seas laialt levima. Mänguasja ühtpidi keerates oli see rõõmsa ning teistpidi keerates vihase näoga ja seda kasutati sõnadeta oma emotsioonide väljendamiseks. Küll väikese ajalise viivitusega, kuid lõpuks jõudsid need ka Eesti polettidele ning olid kohalikele noortele ostmiseks kättesaadavad. Ingliskeelse sõna meenumine on taustainfot teades selle näite puhul arusaadav, kuna termin levis eelkõige välismaailma sisuloomes ja sellekohaseid ingliskeelseid videoid vaadates jäi sõna paratamatult noortele meelde. Tegemist on semantiliselt spetsiifilise

kasutusega ehk sõna „octopus“ viitabki sellele konkreetsele mänguasjale mitte üldise nimisõna, vaid pärisnimena.

- (23) A: ma ei mäleta mis päeval ma käisin aga ma käisin kunagi seal eelmine nädal on ju (N11)
A: nii (.) ja siis see
A: ja siis oli seal vaata (.) sa tead küll vaata neid (.) ee
A: kubt- [oct-] oguptus [_octopus_] (.) ehk siis eesti keeles need (...) kalm- (.) kalmaa-
A: no mis need on (.) kalmaarid vist

Lisaks paljudele erinevatele sotsiaalmeediakanalitele ja seal levivatele lühivideotele ning trendidele on tänapäeva noorte seas populaarsed ka erinevad ingliskeelsed arvuti- ja telefonimängud. Sageli mängitakse neid mitmikmänguna ehk serveris on parasjagu mitu mängijat, kes võivad olla pärit erinevatest maailma paikadest. Enamjaolt kasutatakse omavahel suhtlemiseks inglise keelt, mis on rahvusvaheliselt kõige universaalsem. Üks sellistest mängudest on Minecraft, milles kasutatavaid termineid on kajastatud näites 24. Kui sõnale „end portal” leitakse vaste „lõpp-portaal”, siis sõna „ender pearl” jääb teismelistel tõlkimata. Sellistes mängudes kasutatavad terminid ei ole üldiselt eesti keelde kuigi hästi ümber tõlgitavad ja kuna oluline on kaasmängijatega üksteist ning oma strateegiaid mõista ning mäng on nii rahvusvaheline, ei tule see noortel tavaliselt ka mõttesse, sest inglise keele abil saab kõik need eesmärgid täidetud. Sellest tulenevalt ollakse sunnitud kasutama ingliskeelseid mõisteid, mis aja jooksul paratamatult juurduvad teismeliste sõnavarasse.

- (24) A: mhmh (...) ja siis nendega sa saad teha end- (M11)
B: nendest teed endale (M14)
A: e seda millega sa:
B: ender_pöörli [ender pearl'i] (...) millega sa otsid ee
A: jah (...) millega sa (...) jah see (...) ender_pöörl [ender pearl]
B: selle: (.) ender: (.) endi: selle: (...) portaali
B: ee: (...) lõp- (.) no e- eesti keeles lõpp-portaal siis

Ingliskeelsete sõnade kiiremat meenumist ja eestikeelse vaste mitte teadmist võib näha ka erialaspetsiifilistes vestlustes. Eriti nendes, mis puudutavad noorte trenne või hobisid. Näites

25 oli juttu võrkpallitreennis kasutatavatest sõnadest, millest püüti tähendust leida ingliskeelsele terminile „ace”. Kõneleja A välja pakutud „äss” on selle sõna otsetõlge, kuid noorte jaoks võõras, kuna pole meie spordimaastikul ilmselt kuigi laialt ingliskeelse variandiga võrreldes levinud. Sellele viitab kõneleja B lause „kui me tahame öelda nagu eiss [ace] (...) siis me lihtsalt ütleme nagu (.) ä- (.) eiss [ace]”, mis näitab, et treeningolukordades on suuremal grupil inimestest kasutusel ingliskeelne variant.

- (25) A: oota (.) oota (...) ää (...) mis eesti keeles nagu: (.) eiss [ace] on (N15)
B: eiss [ace] (...) ma ei tea kas eesti keeles on (...) on üldse (N15)
A: äss (...)
B: ma lihtsalt nagu kui me tahame öelda nagu eiss [ace] (...) siis me lihtsalt ütleme nagu (.) ä- (.) eiss [ace]
A: aa (...) oke-

Kuna paljud noored tegelevad spordiga, võivad erialaseid termineid rohkem kasutada ka treenerid ja huvialaringide juhendajad, mistõttu jääb vastav sõnavara külge ka teismelistele. Näites 26 püüab üks vestluse osaline selgeks teha, kuidas võiks eesti keeles kõlada väljend „muscle memory” ja on mõnevõrra pettunud, et korrektne sõna talle ei meenu. Küll aga selgitab ta eesti keeles üle, mida selle väljendi kasutamisega silmas pidas ja annab sõnale korrektse emakeelse definitsiooni. Teismeliste omavahelisest vestlusest selgub, et nad ise tunnevad, et võiksid ingliskeelseid fraase eesti keeles paremini teada ning seavad kahtluse alla, miks tuleb välismaine variant nende pähe enne emakeelset versiooni.

- (26) A: sul tekib see nagu (M17)
A: ää:
A: mis see (see on) (---) (...) kuidas on massõl_memori [muscle memory] (...) eesti keeles
A: no seda võiks ikka teada
A: igatahes (...) ää noh
A: sul jääb käe sisse see (...) ja siis see pole hea (...) tegelikult
A: või noh see ei olegi

Lisaks internetikeskkonnas ja sotsiaalmeedias levivate trendidega ning spordi ja füüsisega seotud terminitele on noortel muid huvisid ning hobisid, millega kaasnevad spetsiifilised sõnad,

millele eestikeelse vaste leidmine tavapärasest keerulisem. Näites 27 arutletakse kunstiteemadel, viidates Salvador Dali "Narkissose metamorfoosile" (inglise keeles „Metamorphosis of Narcissus”). Selle käigus käivad vestlusest läbi muud keerulised väljendid, mis tavapäraselt teismeliste igapäevasesse sõnavarasse ei kuulu (nt ümbersünnid, reinkarnatsioonid), kuid kunstihuvilistele on tuttavad. Kindlate hobidega tegelemine muudab noorte sõnavara ja eneseväljendust ning iga valdkonnaga kaasneb sõnu, mille puhul meenub kõnelejatele esmalt ingliskeelne variant. Samas ei jäeta eestikeelset vastet tähelepanuta, vaid teema leiab kaaslastega arutamist.

(27) A: mulle meeldib Salvador Dali "Narcissuse" (...) ma ei tea kuidas see eesti keeles on (...) ümbersünnid reinkarnatsioonid (...) midagi sellist (M15)

B: metamorfoosid (M15)

A: mhmh (...) vist oligi

A: ja m (...) see on (...) ei tegelt [tegelikult] vist ei olnud ka

A: no igatahes see on norm [normaalne] maal

Ingliskeelse sõna meenumise kohta enne eestikeelset saab tuua näiteid ka praktilistest olukordadest, mis võib viidata, et tihti on inglise keel ka igapäevalus noorte jaoks mõtteprotsessides esmane. Näites 28 räägitakse kokkamisest ja söögi tegemisest, mille puhul tõstatub vestluses mõiste „tin can”. Osaline A palub kaaslaselt abi sõna eesti keelde tõlkimisel. Üheskoos jõutakse korrektse vasteni. Sellist terminite üle arutlemist tuleb ette pea igas vestluses ja analüüsis välja toodud näites, mis viitab, et keeleteemadel on noored huvitatud vestlema.

(28) A: ei ikka Joon- mm Joonasega tehes on niiviisi et me võtame ikka tükeldatud tomatid vaata selles ee (N17)

A: tinn_känn [tin can] (...) kuidas see on (...) eesti keeles (...) ah

B: plekkpulk (M17)

B: plekkpurk

A: just plekkpurgis

Kokkuvõttes tuleb andmestikust välja näiteid selle kohta, kuidas ingliskeelne sõna või väljend meenub teismelistele enne eestikeelset:

- Ingliskeelne sõna meenub paljudes olukordades enne, samas kasutatakse enamikul juhtudest võimalust vestluskaaslasega arutada ning jõuda ühiselt eestikeelse vasteni;
- Üldiselt tuntakse kohustust ingliskeelse sõna kasutamisel tõlkida see ka eesti keelde, vaid mõnel üksikul juhul piirdatakse ingliskeelse vormiga;
- Erialaspetsiifiliste (näiteks hobide, sotsiaalmeedia ja arvutimängudega seotud) terminite tõlkimine on teismeliste jaoks keerulisem ning võib sageli jääda tulemuseta.

4. Arutelu

Kaasajal räägitakse palju noorte keelekasutusest ja suhtumisest emakeelde. Muretsetakse, et eesti noored võib-olla ei väärtusta emakeelt nii palju kui varem (Kaldoja 2025) ning eelistavad kasutada teistest keeltest pärit väljendeid, kuigi meie enda keeles on kõik võimalused olemas (Tender 2019). Et süvendada teadmisi noorte suhtumisest keelde, seati magistritöö eesmärgiks välja selgitada, kas ja milliseid keelehoiakuid noored omavahel otseses suhtluses väljendavad ning kuidas (ema)keelest TeKE korpuses räägivad.

4.1. Mida ning kuidas noored omavahelistes vestlustes (ema)keelest räägivad?

Eesti keelest rääkisid noored positiivselt ja väärtustavalt, tuues välja, et korrektne emakeele kasutamine on uhkuse asi, eesti keeles rääkimine võib ka mujal kutsuda esile tähelepanu ning positiivset emotsiooni ja ei ole hea, kui ingliskeelne sõna või fraas on kergemini kättesaadav kui eestikeelne. Viimasele leiab viiteid ka Kaivapalu ja Muikku-Weneri 1998. aastal keskkooliõpilaste seas läbi viidud küsitluse tulemustest, kus noored pidasid oluliseks, et emakeel ei saaks võõrkeelte õppimise tõttu kannatada. Lisaks selgus magistritöö raames analüüsitud andmetest, et teismeliste meelest on eesti keeles ilusaid sõnu ja väljendeid. Eesti keele kaunile kõlale on viidanud ka Norviku ja Pajusalu (2022: 1216) uuringus osalenud noored.

Samas tuli välja ebakindlat suhtumist eesti keelde ja selle oskamisse. Noored peavad oma eesti keele sõnavara pigem kesiseks, eesti keelt peetakse raskeks või ebaloogiliseks, ei osata välja tuua, miks on meie keele säilitamine vajalik ja oluline. Märgatav on eesti keele kõrval inglise keelest rääkimine. Tuuakse välja, et ainult eesti keele kasutamine igapäevasuhtluses oleks võõras ja ühe keele kasutamisega ei saada hakkama ning sageli peetakse inglise keelt eesti keelest lihtsamaks ja mugavamaks. Inglise keele aina kasvava olulisuse meie noorte seas tõid välja juba Tammemägi ja Ehala (2012), kes andsid ülevaate eesti õpilaste keelehoiakutest ja nende muutumisest nii 2003. kui ka 2011. aastal. Toona oli näha, et inglise keele kasutamise intensiivsus on noorte seas kahe uuringu vahele jäänud aastatega suurenenud ja aina vähem on neid, kes inglise keelt mitte kunagi ei kasuta.

TeKE korpuse andmete analüüsi läbi viies selgus, et eesti keele kõrval räägitakse paralleelselt palju inglise keelest, mistõttu ei saa seda noorte keelehoiakute hindamisel kõrvale jätta. Teismelised on teadlikud, et inglise keel on maailmas populaarne ja sellel on suur kasutajas- ning lugejaskond. Lisaks on valdav osa materjale ja noorte seas kasutatavaid ning

nende seas levivaid mängu ja sotsiaalmeediarakendusi inglise keeles ning kergesti kättesaadavad. Seega peetakse inglise keelt tähtsaks eelkõige selle laia leviku ja populaarsuse tõttu. Inglise keele kujunemist meelelahutuskeeleks on oma uuringus välja toonud Bondare (2023), viidates selle vaikekeele rollile internetisaitidel ja mobiilseadmetes. Lisaks on suurem osa Netflixis voogedastatavast sisust toodetud USA-s ja paljud Spotify edetabelites domineerivad laulud inglise keeles. Kõige selle kõrval on inglise keel laienenud teistele popkultuuri ja poliitilistele sündmustele, mida veebis arutatakse. Kuna inglise keele roll on muutunud rahvusvaheliselt nii oluliseks ja valdav osa meie igapäevases kasutuses olevatest seadmetest eeldab selle tundmist ning kasutamist, on mõisteta, et teismelised teemat oluliseks peavad ja eesti keele kõrval sellest räägivad.

Vaatamata sellele, et samas uuringus osalenud noored on küll 5-palli skaalal hinnanud enda inglise keele oskuse kõrgeks (Vihman jt 2022: 305) tuleb magistritöö raames analüüsitud vestlustest välja, et on neid, kes ei ole oma inglise keele oskuses kindlad. Keeruline on nii rääkimine kui ka kirjutamine, seda eriti formaalses inglise keeles. Sõpradega omavahel vabas vormis rääkides probleemi ei nähta. Noorte võimalikule formaalsete keeleoskuste langemisele on viidanud ka Yusuf, Syamsinar ja Simpuru (2025: 330–331), tuues selle põhjenduseks teismeliste harjumise sotsiaalmeedias levivate juhuslike ning lühendatud suhtlusevormidega. Internetis omavahelises suhtluses levinud digikeelt iseloomustavadki kõrvalekalde standardkeele normidest (Verheijen 2017: 73). Kuna noored on omavahel rääkides harjunud kasutama vabas vormis ja slängile kalduvat inglise keelt võib selle kõrval olla mõnede teismeliste formaalse keele kasutuse oskus langenud ning uutes keeleolukordades tuntakse end ebakindlalt.

4.2. Kuidas suhtuvad noored keeltesse?

Keelehoiakuid saab defineerida kui hindavaid reaktsioone keelele (Dragojevic jt 2021: 60–61) või arvamust ja arusaama keelest (Amin 2020: 29). Keelehoiakud mõjutavad keele õppimist ning säilitamist ja keelevalikuid sotsiaalsetes situatsioonides (Dragojevic jt 2021: 67). Just noorte keelevalikuid ning -elistusi omavahelises suhtluses magistritöö raames analüüsiti. Hoiakute uurimisel kasutati ühiskondlikku lähenemist ehk ei palutud noortel oma keelehoiakute kohta aru anda, vaid kasutati olemasolevate spontaansete vestluste andmete põhjal tehtavat sisuanalüüsi (Dragojevic jt 2021).

Suulise keele korpusest kogutud andmete põhjal saab öelda, et noorte suhtumine keelde väljendus eelkõige nende tehtavatest keelelistest otsustest. Enamasti eristusid ja kõrvutusid

eesti ning inglise keel, mistõttu tuli neid vaadelda üksteisega koos. Oli teismelisi, kes eelistasid nii omavahelises suhtluses kui ka õppematerjalide või muude tekstide lugemisel kasutada eesti keelt, kuna inglise keelest ei saada piisavalt hästi aru. Lisaks väljendati tahet kasutada ingliskeelsete rakenduste ja muu sisu asemel eestikeelseid versioone. Erinevatel ajaperioodidel läbi viidud uuringute tulemused näitavad, et emakeel on noorte jaoks põhiline mõtlemisvahend (Kaivapalu & Muikku-Werner 1999) ja seda peetakse oluliseks osaks oma identiteedist (Tammemägi & Ehala 2012; Turu-uuringute AS 2017) ning maailmapildi kujunemisest (Meister 2008: 30). Eestikeelse sisu tarbimise eelistamine ja selle parem sügavam mõistmine näitab, et tänapäeva noored mõtlevad emakeelest ning tajuvad selle tähendust jätkuvalt samamoodi.

Sellegipoolest on olukordi, kus teismelised eelistavad eesti keele asemel inglise keelt, milles peetakse enese väljendamist lihtsamaks ja mugavamaks, seda nii suuliselt kui ka kirjalikult. Varasematest eesti noorte seas läbi viidud uuringutest selgub, et enam kui pooled oleks valmis oma suhtluskeelt vahetama, kõige enam inglise keele vastu (Meister 2008: 30) ja materiaalistest kaalutlustest lähtuvalt nõus eestikeelsetest teenustest loobuma (Tammemägi & Ehala 2012: 246). Seega saab öelda, et juba vähemalt viimased 10 aastat on inglise keel olnud paljude noorte seas kõrgel kohal. Lisaks tuli magistritöö tulemustest välja, et teismelised ise on teadlikud erinevate keelte kasutamisest enese väljendamisel, kuid peavad sealjuures kõige domineerivamaks inglise keelt. Suurt rolli mängib selles internet ja erinevad sotsiaalmeediaplatformid, kus olenemata võimalusest suhtluskeelt valida, peetakse inglise keelt *lingua franca*'ks (Bondare 2003: 31). Interneti levik on toonud ingliskeelse info- ja suhtluskeskkonna noorte igapäevaellu ning see muudab inglise keele hõlpsasti kasutatavaks (Tammemägi & Ehala 2012: 241).

Andmestiku põhjal on nii otseselt keelekasutuses kui ka metatasandil näha, kuidas ingliskeelne sõna või väljend meenub teismelistele enne eestikeelset, samas kasutatakse suurel osal juhtudest võimalust vestluskaaslasega arutada ning jõuda ühiselt eestikeelse vasteni, analüüsitud vestlustest vaid mõnel üksikul juhul piirduakse ainult ingliskeelse vormiga. Ka Bondare (2023: 31) on viidanud, et kuna tänapäeva popkultuuri arutelud ja jagatud naljad toimuvad inglise keele vahendusel, siis kiputakse inglise keelt emakeelega kõrvutama. Teismeliste omavahelistest vestlustest on näha, et erialaspetsiifiliste (näiteks hobide, sotsiaalmeedia ja arvutimängudega seotud) terminite tõlkimine on teismeliste jaoks keerulisem ning võib sageli jääda tulemuseta. Eriti kehtib see viimaste kohta. Sarnast olukorda on kirjeldanud Leppänen (2007), kes analüüsis situatsiooni, milles neli 10-aastast poissi mängisid koos videomänge ja tõi välja, et ingliskeelsete elementide kasutamine noortevahelises suhtluses

tuleneb sellest, et võtmemängutermineid tuleb laenata ingliskeelsest mängudiskursusest. Nende terminite tundmine on mängu jaoks olulise tähtsusega: neid tuleb täielikult mõista, et mängija saaks mängus sobivalt tegutseda.

Täiskasvanud teevad tihti noorte keelekasutuse ja -hoiakute kohta tähelepanekuid ning kujundavad selle põhjal teismeliste ning eesti keele tuleviku kohta oma arvamust. Magistritöö tulemustele tuginedes saab öelda, et kuigi eesti keele kõrval on aastate jooksul väga olulisele kohale tõusnud inglise keel ja võõrkeelsed väljendid, seda eriti interneti ning erinevate sotsiaalmeediakanalite levikuga, ei ole näha, et noored oleks emakeelest võõrdumas. Vastupidi – keeleteemadel räägitakse, arutletakse ja enda tahtest tulenevalt leitakse võimalused ingliskeelsetele levinud fraasidele leida emakeelsed vasted. Läbiviidud uuringu põhjal saab ülevaate noorte metatasandil suhtlemisest keeleteemadel ja nende keelehoiakutest ning teada, mida ning kuidas omavahel tegelikult keeltest räägitakse.

5. Kokkuvõte

Magistritöö eesmärk oli suulise keelekorpuse andmetele tuginedes välja selgitada, kas ja milliseid keelehoiakuid noored väljendavad ning kuidas omavahel otseses suhtluses keelest räägivad. Analüüs põhines „Teismeliste Keel Eestis“ (TeKE) korpusandmetel, mis kajastavad noorte omavahelise spontaanse suhtluse keelt. Vastust otsiti kahele uurimisküsimusele: kas noored räägivad omavahelistes vestlustes (ema)keelest ja kui, siis mida ning kuidas väljendavad noored oma suhtumist keelde ja keeltesse.

Uurimismeetodina kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Pärast näidete kodeerimist ja tähenduslike tekstiosade leidmist jaotati need kolme peakategooriasse: suhtumine eesti keelde, suhtumine inglise keelde ja keele-eelistused, millest kahte esimesse tekkis 2 ning kolmandasse 3 alakategooriat.

Vastusena esimesele uurimisküsimusele „Kas noored räägivad omavahelistes vestlustes (ema)keelest ja kui, siis mida ning kuidas?“ selgus, et teismelised räägivad eesti keelest positiivselt ja väärtustavalt, tuues välja, et korrektne eesti keele kasutamine on uhkuse asi, eesti keeles rääkimine võib ka mujal kutsuda esile tähelepanu ning positiivset emotsiooni ja ei ole hea, kui ingliskeelne sõna või fraas on kergemini kättesaadav kui eestikeelne. Lisaks on teismeliste meelest emakeeles ilusaid sõnu ja väljendeid. Samas peetakse eesti keelt ka raskeks ja suhtutakse ebakindlalt oma keeleoskamisse. Selgus, et noorte suhtumist eesti keelde ei saa vaadata ilma nende inglise keelest rääkimist analüüsivata. Teismelised on teadlikud, et inglise keel on maailmas laialt levinud ning sellel on suur kõnelejaskond. Samas ei peeta enda formaalse inglise keele oskust kuigi heaks.

Et saada vastus teisele uurimisküsimusele „Kuidas väljendavad noored oma suhtumist keelde?“ analüüsiti noorte keelehoiakuid, mis väljendusid keelevalikute tegemises omavahelises suhtluses. Enamasti kõrvutati eesti ning inglise keelt, mistõttu vaadeldi nende kasutamist paralleelselt. Oli teismelisi, kes eelistasid nii omavahelises suhtluses kui ka õppematerjalide, rakenduste või muude tekstide ja sisu lugemisel kasutada eesti keelt. Samas leidis ka olukordi, kus eelistati lihtsuse ning mugavuse pärast inglise keelt. Andmestiku põhjal on näha, kuidas ingliskeelne sõna või väljend meenub teismelistele sageli enne eestikeelset, samas kasutatakse võimalust vestluskaaslasega arutada ning jõuda ühiselt eestikeelse vasteni.

Magistritöö tulemused näitavad, et kuigi eesti keele kõrval on aastate jooksul väga olulisele kohale tõusnud inglise keel ja ingliskeelsed väljendid, ei ole noored emakeelest võõrdumas. Vastupidi – keeleteemadel räägitakse, arutletakse ja enda soovil leitakse ingliskeelsetele fraasidele emakeelsed vasted. Läbiviidud uuringu põhjal saab ülevaate noorte

tegelikust keelekasutusest ja suhtumisest keeltesse ning teada, mida ning kuidas omavahel tegelikult keeltest räägitakse.

6. Youth Language Attitudes Based on Data from Teen Spoken Language Corpus. Summary

The aim of the master's thesis was to find out, on the basis of spoken language corpus data, whether and what language attitudes young people express and how they talk about language in direct communication with each other. The analysis was based on data collected within the framework of the Teenage Language in Estonia (TeKE) project, which reflect the language of spontaneous communication between young people. Two research questions were raised: what young people say about language (including both Estonian and English) and how they express their attitude towards language.

The research method used was qualitative inductive content analysis. A keyword search was conducted among the oral corpus data and conversations in which language was discussed were isolated. After coding the examples and finding meaningful text parts, they were divided into three main categories: attitude towards the Estonian language, attitude towards the English language and language preferences, of which 2 subcategories emerged in the first two and 3 in the third.

In response to the first research question „Do young people talk about language in conversations with each other and, if so, what and how they talk about it?“, it turned out that teenagers speak positively and appreciatively about Estonian. They point out that using correct Estonian is a matter of pride, speaking Estonian abroad may attract attention and evoke positive emotions, and that it is problematic when an English word or phrase is more accessible than Estonian. In addition, teenagers consider Estonian to include beautiful words and expressions. At the same time, Estonian is also considered difficult and teenagers are uncertain about their language skills. The analysis revealed that young people's attitude towards Estonian cannot be fully analysed without including attitudes toward English. Teenagers are aware that English is widespread in the world and has a large number of speakers. At the same time, they do not consider their formal English skills to be very good.

To answer the second research question „How do young people express their attitude towards language?“ young people's language attitudes were analyzed, which were expressed in their discussion of language choices in communication with each other. Estonian and English were mostly compared, which is why their use was observed in parallel. There were teenagers who claim they prefer to use Estonian both in communication with each other and when reading educational materials, using applications or engaging with other texts and content. At the same time, there were also situations where English is said to be preferred due to its simplicity and

convenience. The data show how teenagers often recall a word or expression in English before Estonian, however they also make use of the opportunity to discuss with their friend and jointly arrive at an Estonian equivalent.

The results show that although English and its expressions have gained a very important place alongside Estonian over the years, young people are not forgetting their mother tongue. On the contrary – language topics are discussed and phrases in English are translated to Estonian. Based on the survey conducted, an overview of young people's actual attitude towards languages can be obtained, and what and how languages are actually discussed among themselves is found.

Kasutatud kirjandus

- Aasa, Triin, Mari-Liis Korkus, Liina Lindström, Aive Mandel, Maarja-Liisa Pilvik & Virve Vihman. 2022. Kui hukas on tänapäeva noorte keelekasutus? *Postimees*, 07.10. <https://arvamus.postimees.ee/7620383/keeletheadlased-kui-hukas-on-tanapaeva-noorte-keelekasutus>. (Vaadatud 04.05.2026).
- Aimsalu, Hedi. 2018. Eesti-inglise segukeel kui sibul ja heeringas vahukoorega. *Järva Teataja*, 14.03. <https://jarvateataja.postimees.ee/4438511/eesti-inglise-segukeel-kui-sibul-ja-heeringas-vahukoorega>. (Vaadatud 04.05.2026).
- Amin, Ahmad. 2020. Attitude Towards Language in Sociolinguistics Settings: A Brief Overview. *Journal of Research and Innovation in Language* 2(1). 27–30. <https://doi.org/10.31849/reila.v2i1.3758>.
- Bondare, Justine. 2023. The use of English among Latvian adolescents: A study of multilingual identity and language dominance. *Taikomoji kalbotyra* 20. 28–52. <https://doi.org/10.15388/Taikalbot.2023.20.4>.
- Craig, David. 2003. Instant Messaging: The Language of Youth Literacy. *The Boothe Prize Essays 2003*. 117–133.
- Dragojevic, Marko. 2019. Extending the fluency principle: Factors that increase listeners' processing fluency positively bias their language attitudes. *Communication Monographs* 87(2). 158–178. <https://doi.org/10.1080/03637751.2019.1663543>.
- Dragojevic, Marko, Fabio Fasoli, Jennifer Cramer & Tamara Rakić. 2021. Toward a Century of Language Attitudes Research: Looking Back and Moving Forward. *Journal of Language and Social Psychology* 40(1). 60–79. <https://doi.org/10.1177/0261927X20966714>.
- Durkin, Kevin & Gina Conti-Ramsden. 2007. Language, Social Behaviour, and the Quality of Friendships in Adolescents With and Without a History of Specific Language Impairment. *Child Development* 78(5). 1441–1457. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01076.x>.
- Fägersten, Kristy Beers. 2023. Anglicization of the languages of the Nordic countries. *English in the Nordic Countries*. 65–83. <https://doi.org/10.4324/9781003272687-5>.

- Garrett, Peter. 2010. *Attitudes to Language*. Cambridge, New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511844713>.
- Gray, Sarah, Helena Romaniuk & Galina Daraganova. 2017. Adolescents' relationships with their peers. *LSAC Annual Statistical Report 2017*. 47–58.
- Kaivapalu, Annekatrin & Pirkko Muikku-Werner. 1999. Soome ja eesti (üli)õpilaste arvamusi emakeelest. *Emakeele Seltsi aastaraamat* 44–45. 83–106. Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus.
- Kalmus, Veronika, Anu Masso & Merle Linno. 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>. (Vaadatud 17.05.2026).
- Larsson, Karolina, Polly Bjork-Willen, Katarina S Haraldsson, & Kristina Hansson. 2022. Children's use of English as lingua franca in Swedish preschools. *Multilingua – Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication* 42(4). 527–557. <https://doi.org/10.1515/multi-2022-0062>.
- Leppänen, Sirpa. 2007. Youth language in media contexts: Insights into the functions of English in Finland. *World Englishes* 26(2), 149–169. <https://doi.org/10.1111/j.1467-971X.2007.00499.x>.
- Li, Chengchen & Li Wei. 2022. Language attitudes: construct, measurement, and associations with language achievements. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 46(10). 3324–3349. <https://doi.org/10.1080/01434632.2022.2137516>.
- Mandel, Aive, Virve-Anneli Vihman, Kristiina Praakli & Kadri Koreinik. 2021. Rahvateadusega noortekeelt kogumas. *Oma Keel* 2. 16–21.
- Meister, Hendrik. 2008. Slängi seos 12–19aastaste noorte tundmustega. *Oma Keel* 2. 28–38.
- Metlev, Sergei. 2025. Kõrgeim keelejuht Kairi Kaldoja: eesti keele pärast kurjaks minna ei tasu. *Postimees*, 04.10. (Vaadatud 25.10.2025).
- Mežek, Špela. 2024. English in Sweden: Functions, features and debates. *World Englishes* 43. 332–345.

- Mäeots, Mario. 2019. Digitaalne kirjaoskus, küberhügieen ja digitervis hariduses. *Sirp*. 08.02. <https://www.sirp.ee/digitaalne-kirjaoskus-kuberhugieen-ja-digitervis-hariduses/>. (Vaadatud 16.05.2026).
- Noorsootöö seadus. 2010. Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/akt/741158>. (Vaadatud 15.04.2026).
- Norvik, Miina & Renate Pajusalu. 2022. "Mina räägin kõigiga ühtemoodi, omas stiilis": Eestlaste arvamusi keelest ja keelekasutusest. *Akadeemia* 7. 1202–1238.
- Paoleti, Veronika Deyanova & Nur Fathiyya Zahira Mujahidah. 2025. Youth language uncovered: Meta-synthetic insights into gen z and gen alpha slang. *English Review: Journal of English Education* 13(1). 9–16. <https://doi.org/10.25134/erjee.v13i1.11425>.
- Potisepp, Kaisa. 2021. Keeleteadlased: noored suhtuvad eesti keelde kui mõnusesse kodukootud asja. *ERR*, 12.03. <https://kultuur.err.ee/1608140581/keeteadlased-noored-suhtuvad-eesti-keelde-kui-monusesse-kodukootud-asja>. (Vaadatud 06.05.2026).
- Praakli, Kristiina. 2022. Sissevaade noortekeele uurimisse Eestis. Üldist ja üksikasjalikku. *Keel ja Kirjandus* 11. 1014–1030. <https://doi.org/10.54013/kk779a3>.
- Praakli, Kristiina, Mari-Liis Korkus, Aive Mandel, Elisabeth Kaukonen, Annika Kängsepp, Triin Aasa, Kristel Algvere, Helen Eriksoo, Marion Mägi, Getri Tomson & Liina Lindström. 2022. "Mis keeles ma räägin, I don't know". Eesti sisuloojate inglise keele kasutusest Youtube'is. *Philologia Estonica Tallinnensis* 7. 263–291. <https://doi.org/10.22601/PET.2022.07.10>
- Prošić-Santovac, Danijela & Vera Savić. 2021. English as a Foreign Language in Early Language Education. *Handbook of Early Language Education*. 1–26. https://doi.org/10.1007/978-3-030-47073-9_13-2.
- Riani, Asma & Syafryadin. 2024. Teen Talk: The Language Trends of Today's Youth. *The 5th ICOTEL in New Age Technology in English Language Teaching and Literature* 5(1). 38–45.
- Roels, Linde, Fien De Latte & Renata Enghels. 2021. *Monitoring 21st-Century Real-Time Language Change in Spanish Youth Speech*. *Languages* 6:162(4). 1–25. <https://doi.org/10.3390/languages6040162>

- Saeed, Muhammad, Muhammad Zafar Iqbal, Mumtaz Akhtar, Khalid Saleem. 2014. Development of a Scale to measure English Language Learning Attitude of Secondary School Students. *Journal of Educational Research* 17(2). 42–57.
- Salekešina, Liisa. 2021. Miks keel on kole? Natuke estonglish'ist. *Tartu Postimees*, 24.01. <https://tartu.postimees.ee/7345312/liisa-salekesina-miks-keel-on-kole-natuke-estonglish-ist>. (Vaadatud 04.05.2026).
- Satraki, Melanie. 2019. Language Attitudes: An Overview. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation (IJLLT)* 2(6). 98–113.
- Zhang, Haoning. 2024. The Impact of English Language Development on Internationalization of Education. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media* 34(1). 243–249. <https://doi.org/10.54254/2753-7048/34/20231933>.
- Tammemägi, Anni & Martin Ehala. 2012. Eesti õpilaste keelehoiakud 2011. aastal. *Keel ja Kirjandus* 4. 241–260. <https://doi.org/10.54013/kk653a1>.
- Tartu Ülikool 2021. Tartu Ülikooli keele ja rahvusvahelistumise põhimõtted. <https://ut.ee/et/sisu/tartu-ulikooli-keele-ja-rahvusvahelistumise-pohimotted>. (Vaadatud 11.05.2026)
- Ruusaar, Ainar. 2019. Tõnu Tender peab eesti keele tervist väga heaks. *Postimees*, 29.01. <https://www.postimees.ee/6510662/tonu-tender-peab-eesti-keele-tervist-vaga-heaks>. (Vaadatud 25.04.2026).
- Turner, Kristen, Sandra Schamroth Abrams, Elvira K. Katić & Meredith Jeta Donovan. 2014. Demystifying Digitalk: The What and Why of the Language Teens Use in Digital Writing. *Journal of Literacy Research* 46(2), 157–193. <https://doi.org/10.1177/1086296X14534061>.
- Turu-uuringute AS. 2017. Keelehoiakute uuring. Küsitlus 15–74aastaste elanike seas. <https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/aruanne.pdf>. (Vaadatud 26.04.2026).
- Verheijen, Lieke. 2017. WhatsApp with social media slang? Youth language use in Dutch written computer-mediated communication. *Investigating Computer-Mediated Communication*. 72–101.

- Vihman, Virve-Anneli, Kristiina Praakli, Maarja-Liisa Pilvik & Mari-Liis Korkus. 2022. Kas noored on inglise keelega obsessed? Millest räägivad korpusandmed? *Philologia Estonica Tallinnensis* 7. 292–322. <https://doi.org/10.22601/PET.2022.07.11>.
- Vihman, Virve-Anneli, Maarja-Liisa Pilvik, Aive Mandel, Annika Kängsepp, Mari Aigro, Kadri Koreinik, Kristiina Praakli & Liina Lindström. 2023. Estonian Teen Language Corpus. DataDOI. <https://datadoi.ee/handle/33/596?locale-attribute=et>. (Vaadatud 26.04.2026).
- Wöckinger, Katharina. 2010. *Attitudes of Austrian Teenagers towards English: Social and Cultural Parameters*. Magistritöö. <https://phaidra.univie.ac.at/api/object/o:1265273/get>. (Vaadatud 09.10.2025).
- Õunapuu, Lembit. 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Yusuf, Marwah Juwita, Syamsinar & Indrayani Simpuruh. 2025. The Effect of Social Media on the Language Use of Teenagers in Makassar. *Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities* 8(2). 330–337.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Mariliis Pöder,

1) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Noorte hoiakud keeltesse teismeliste suulise korpuse andmetel“, mille juhendaja on Virve-Anneli Vihman ja kaasjuhendaja Kristel Algvere, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2) annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3) olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4) kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Mariliis Pöder

21.05.2026